ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 1 ноябрь, жума, 212-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИДА

30 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсатининг мажлиси бўлиб ўтди. Унда республиканинг давлат мустақиллигини янада мустаҳкамлаш масалалари қараб чиқилди.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги саккизинчи сессиясини 1991 йил 18 ноябрда чақиришга қарор қилинди, унда бир қатор тегишли қонунларни, шу жумладан республика Президентининг умумхалқ сайловини ўтказиш тўғрисидаги қонунни қабул қилиш назарда тутилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги шартнома ҳамда суверен давлатлар иттифоқи тўғрисидаги шартнома лойиҳаси хусусидаги ахбороти маълумот учун қабул қилинди. Имзоланган шартнома республикани мушкул аҳволдан олиб чиқишга оид қатор муаммоларни ҳал этиш учун замин тайёрлаганлиги таъкидлаб ўтилди.

Раёсат суверен давлатлар иттифоқи тўғрисидаги шартномани имзолашни бошқа республикалар билан икки томонлама шартномалар тузилгунга қадар ҳамда шартноманинг тугал лойиҳаси Олий Кенгашда муҳокама этилгунга қадар тўхтатиб туришни зарур деб топди.

Ўзбекистон Республикаси билан Озарбайжон Республикаси ва Украина ўртасидаги давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги шартноманинг, РСФСР билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида савдо-иқтисодий ҳамкорлик принциплари тўғрисидаги битим ҳамда Ўзбекистон ва Россия расмий делегациялари ўртасидаги музокараларнинг якунлари юзасидан ахборот имзоланганлигини раёсат аъзолари маъқулладилар. Ушбу шартномаларни ратификация қилиш тўғрисидаги таклифни Олий Кенгаш муҳокамасига киритишга қарор қилинди.

Тушган сўровларга жавобан 1991 йилнинг 7 ноябри — дам олиш кунида намойишлар ҳамда шу санага бағишланган бошқа жамоат, байрам тадбирларини ўтказиш мақсадга мувофиқ эмаслиги тўғрисида қарор қабул қилинди. 8 ноябрь иш куни деб эълон қилиниб, бу иш куни учун ҳақ меҳнат тўғрисидаги қонунларга мувофиқ тўланади ёки жамоанинг ихтиёрига биноан меҳнат отпускасига бир кун қўшиб берилади.

Кадрларга оид масалалар қараб чиқилди. Н. Саъдуллаевнинг «Халқ сўзи» — «Народное слово» рўзномаси муҳаррири вазифасини бажаришдан озод этиш тўғрисидаги аризаси қондирилди. Олий Кенгаш раҳбариятининг, Ошкоралик масалалари қўмитасининг таклифига биноан ҳамда А. Ғ. Мухторовнинг розилиги билан уни ўз лавозимига тиклаш тўғрисида қарор қабул қилинди. Илгари у ўз илтимосига биноан вазифасидан озод этилган эди.

Раёсат бошқа масалаларни ҳам кўриб чиқди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсатининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсати **қарор қилади:**

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси 1991 йил 18 ноябрда Тошкент шаҳрида чақирилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси — **Ш. ЙЎЛДОШЕВ.**

1991 йил 30 октябрь.

* * *

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси муҳокамасига қуйидаги масалаларни киритиш мўлжалланмоқда:

1. Иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги шартнома ҳақида ва суверен давлатлар иттифоқи тўғрисидаги шартнома лойиҳаси хусусида.

2. Ўзбекистон Республикаси билан Озарбайжон Республикаси ўртасидаги давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги шартномани ратификация қилиш ҳақида.

3. Ўзбекистон Республикаси билан Украина ўртасидаги давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги шартномани ратификация қилиш ҳақида.

4. Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федератив Социалистик Республикаси ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик принциплари тўғрисида битим ҳақида ва Ўзбекистон Республикаси ва Россия Совет Федератив Социалистик Республикасининг расмий делегациялари ўртасидаги музокараларнинг якунлари юзасидан ахборот хусусида.

5. «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг лойиҳаси ҳақида (иккинчи ўқишда).

6. Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги ҳақида умумхалқ овоз беришини ўтказиш тўғрисида.

7. Ўзбекистон Республикасининг «Ижара тўғрисида»ги қонуни лойиҳаси ҳақида.

8. «Ўзбекистон Республикасида давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришнинг асосий принциплари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.

9. «Ўзбекистон Республикасида ёшларга доир давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.

10. «Ўзбекистон Республикасида ногиронларни ижтимоий ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.

11. «Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари маҳаллий советлари ижроия бошқарув идоралари тузилишини такомиллаштириш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида.

12. «Ўзбекистон Республикасида маъмурий-ҳудудий тузилиш масалаларини ҳал этиш тартиби ҳақида»ги қонун лойиҳаси тўғрисида.

13. Ўзбекистон Республикасининг баъзи қонун ҳужжатларига қўшимча ва ўзгартишлар киритиш ҳақида.

14. Ўзбекистон Республикасининг давлат рамзлари тўғрисида.

15. Ўзбекистон Республикаси Олий Судининг, баъзи вилоят ва Тошкент шаҳар судларининг таркибидаги ўзгартишлар ҳақида.

16. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг баъзи қўмиталари ва комиссиялари ҳамда уларнинг таркиби тўғрисида.

17. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши депутатлик одоби комиссияси тўғрисидаги низом лойиҳаси ҳақида.

БУГУН ТОШКЕНТДА ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ТАЪСИС ҚУРУЛТОЙИ ОЧИЛАДИ

СУРАТДА: қурултой қатнашчиларидан бир гуруҳи.

Е. БОТИР олган сурат.

ТАШКИЛОТ КОМИТЕТИНИНГ МАЖЛИСИ

31 октябрь куни Ўзбекистон Халқ демократик партияси таъсис съездини чақириш Ташкилот комитетининг мажлиси бўлди.

Ташкилот комитети рўйхатга олиш ва янги партияга қабул қандай бораётганлиги, дастур ва низом лойиҳалари муҳокамасининг якунлари тўғрисидаги масалаларни, шунингдек Ўзбекистон ХДП таъсис съездига киритиладиган ҳужжатларнинг лойиҳаларини кўриб чиқди.

Ташкилот комитети «Ўзбекистонни янгилаш, унинг истиқлоли ва мустақиллигини мустаҳкамлаш, халқ учун муносиб турмуш шароитларини яратишда Халқ демократик партиясининг роли ва ўрни» маърузасининг лойиҳасини маъқуллади ва съездда маъруза қилишни Ташкилот комитетининг раиси, Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримовга топширди.

Съездни тайёрлаш ишчи гуруҳининг раҳбари Ҳ. М. Абдураимов, Ташкилот комитетнинг аъзолари — Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси фалсафа ва ҳуқуқ илмгоҳининг директори А. Ҳ. Саидов ҳамда Тошкент электротехника алоқа илмгоҳининг ректори Ж. А. Абдуллаев кўриб чиқилган масалалар юзасидан ахборот бердилар.

Мажлисни Ташкилот комитетининг раиси, Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов бошқарди.

СУРАТДА: Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов ва Қирғизистон Республикасининг Бош вазири Н. И. Исанов 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги шартномани имзолашмоқдалар.

А. ГОРОКРИК олган сурат (ЎзТАГ).

ШАРТНОМА ИМЗОЛАНДИ

Қирғизистон Республикасининг Бош вазири Н. И. Исанов бошчилигидаги республика ҳукумат делегацияси 31 октябрь куни Тошкентга келди.

Қирғизистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси Давлат байроқлари билан безатилган Тошкент аэропортида Н. И. Исанов ва бошқа раҳбарларни Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосарлари А. Муталов, Т. Я. Шарипов, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

Сўнгра икки республика ўртасида 1992 йилда савдо-иқтисодий ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги шартнома имзоланди.

Шартномани Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов билан Қирғизистон Республикаси Бош вазири Н. И. Исанов имзоладилар.

Ҳужжатда иккала республика келгуси йилда келишиб олинган маҳсулот турлари ҳамда хом ашё, озиқ-овқат маҳсулотлари ва бошқа молларни етказиб бериш муддатларига қаттиқ амал қилишлари кўзда тутилган.

Шартнома маҳсулот етказиб беришга, бинобарин иқтисодиётнинг кўпгина тармоқларида ишни барқарорлаштиришга имкон беради.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Армияга чақиришни ва республика ёшлари ҳарбий хизматни ўташини такомиллаштириш чоралари тўғрисида»ги 1990 йил 4 сентябрь фармонини бажариш юзасидан «1991 йил октябрь-декабрь ойларида фуқароларни ҳақиқий ҳарбий хизматга навбатдаги чақириш тўғрисида» қарор қабул қилди.

Унда республика фуқароларини 1991 йил октябрь—декабрь ойларида СССР Қуролли Кучларига, чегара ва ички қўшинларга чақириш СССР Мудофаа вазирлиги билан Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ўртасида тузилган битимда белгилаб қўйилган миқдорга ва ҳарбий округларга мувофиқ амалга оширилиши тўғрисида гап боради.

Фуқароларни ҳақиқий ҳарбий хизматга навбатдаги чақириқни ташкил этиш ва ўтказиш Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги зиммасига юклатилди.

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят ижрокомлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитетига қуйидагилар топширилди:

— Оиладаги ёлғиз ўғил бўлган фуқаро, шу оилада ундан ташқари меҳнатга лаёқатли қизлар бўлган тақдирда ҳам, шунингдек акалари ҳақиқий ҳарбий хизматни ўтаётган ва ўтаган кенжа ўғилни муддатли ҳарбий хизматга чақиришдан озод қилиш, уларни захирага ўтказиш;

— Чўпонлар шу касбда ишлаётган даврда уларни муддатли ҳарбий хизматга чақирмаслик;

— Бир вақтнинг ўзида бир оиладан иккита ёки ундан кўп ака-укалар армияда хизмат қилишига йўл қўймаслик, эгизак ўғиллар ва ихтиёрий равишда хизмат қилиш истагини билдирганлар бундан мустаснодир;

— Ўзбекистон Республикасидан ташқарида жойлашган ҳарбий-қурилиш қисмлари ва бўлинмаларига чақирмаслик;

— Ҳарбий округларга, флотларга, Қуролли Кучларнинг турлари қўшилмаларига Ўзбекистондан чақирилган ва захирага бўшатилган жангчиларни ташкилий равишда Тошкентга жўнатишни таъминлаш вазифаси билан вакиллар юбориш;

— Ўзбекистон Фуқаро авиацияси бошқармаси, Ўрта Осиё Темирйўл бошқармаси ва жамоат ташкилотлари билан биргаликда захирага бўшатилган жангчиларни ташкилий равишда кутиб олиш ва уларни доимий истиқомат жойига ёки СССР Қуролли Кучлари турларининг қўшилмалари билан келишилган пунктларгача кузатиб қўйишни таъминлаш;

— Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган СССР Ички ишлар вазирлиги ички қўшинларини фақат Ўзбекистондан чақирилганлар билан тўлдириш;

— 1991 йилнинг ноябрь—декабрь ойларида муқобил хизматга чақирилиши лозим бўлган фуқароларни хизматни ўташ учун республика халқ хўжалиги иншоотларига юбориш.

ҚАРОРГА ШАРҲ

Қарорнинг лўнда моддалари ортида Ўзбекистондаги оилалар учун жуда кўп долзарб муаммоларни ҳал этиш турибди. Бу муаммолар теварагида сўнгги вақтда митингларда ҳам, матбуотда ҳам кўп баҳслар бўлди, бу муаммолар ҳар куз ёки баҳорда — муддатли ҳарбий хизматга навбатдаги чақириқ вақтида ҳар бир оилани, ҳар бир онани ташвишга солади.

Бу йил кузги чақириқдан бошлаб чақирилувчиларни танлашнинг янги қоидалари кучга киради. Бу йил кузда чақирилиши лозим бўлган йигитлар сони ўтган йилларга нисбатан деярли икки баравар камайтирилди.

Нималар ҳисобига камайтирилди? Гап шундаки, олдинги йилларда мамлакатдаги болалар энг кўп бўлган республикамиздан йигитлар армияга юқоридан белгилаб қўйилган миқдорда олинар эди. Лекин Ўзбекистондан армияда хизмат қилаётганлар одатда бошқа республикалар ва умуман мамлакатдагига нисбатан фоиз ҳисобида анча кўп эди. Бунинг устига армияга чақириш чоғида миллий анъаналар, йигитларимиз ўсиб улғайган иқлимнинг ўзига хос жиҳатлари ҳисобга олинмасди. Бошқа ижтимоий масалалар ҳам эътиборга олинмас эди. СССР Мудофаа вазирлигининг ана шу эътиборсизлик билан муносабатда бўлиши, республиканинг ички муаммоларини сира писанд қилмаслиги халқ орасида кескинликни келтириб чиқарди. Республика ҳукуматига ҳарбий комиссариатлар тўғрисида жуда кўп шикоятлар кела бошлади, комиссариатлар топшириқни бажаришга ҳаракат қилиб, баъзан армияда хизмат қилишга яроқсиз йигитларни — касалларни, яхши тайёргарлик кўрмаган, мамлакат бошқа минтақаларининг совуқ иқлим шароитига кўника олмайдиганларни ҳам армияга жўнатар эди. «Халқ ҳимоячилари» вазифасини бажариб, ўзига сиёсий обрў орттиришга уринаётган турли-туман сиёсатбозлар ва амалпарастлар республикадаги ана шу муаммолардан фойдаланишга моҳирлик билан ҳаракат қилар эдилар.

Ўзбекистон Республикасининг ҳукумати бу масалаларни чинакам ҳал қилишга киришди. Сўнгги уч йилда турли даражаларда ҳукуматнинг армияда хизмат қилиш хусусидаги собитқадам сиёсати ҳақида гапиришга имкон берадиган бир неча қарорлар пайдо бўлди.

Яқинда, май ойида қабул қилинган ҳужжатлардан бири — Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг «Фуқароларни ҳақиқий ҳарбий хизматга навбатдаги чақириш тўғрисида»ги қароридир. Бу қарорда сўнгги йилларда биринчи марта шу йўналишда қилинган фойдали ишларга якун ясалди. Бу ҳужжатда республика ҳарбий комиссариатига йигитларимизни қонталаш нуқталарга — Закавказье ҳарбий округи қўшинларини тўлдиришга, Закавказье ҳарбий округи ҳудудида жойлашган Каспийбўйи флотилияси ва Қора Денгиз флоти кучларига жўнатиш тақиқлаб қўйилди.

Республикадаги йигитларни Ўзбекистон Республикасидан ташқарида жойлашган ҳарбий-қурилиш қисмларига юбориш учун чақириш ҳам тақиқланди. Қарорда армияга чақирилувчиларни тиббий кўрикдан ўтказишга алоҳида эътибор берилди, йигитларни чақириш мумкин бўлмаган касалликлар рўйхати кенгайтирилди. Бу муаммолар май ойидаёқ мамлакат Мудофаа вазирлиги олдига қўйилди ва қисман ҳал этилди.

Фақат ҳозир, Ўзбекистон Республикаси мустақил суверен давлат бўлганидан сўнг бу муаммоларни мумкин қадар тўла ҳал этиш мумкин бўлиб қолди.

Ҳукумат қарори яқинда тузилган Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлигига катта ваколатлар беради. Бу вазирлик эндиликда маҳаллий советларнинг ижрокомлари билан биргаликда ўзбекистонлик йигитларни армияга чақириш билан шуғулланади. Чақириш жойларида тегишли тиббий комиссиялар тузилади, улар ҳар бир йигитни диққат билан текширадилар.

Шу йил куздан бошлаб ёлғиз ўғиллар армияга чақирилмайди. Акалари ҳақиқий ҳарбий хизматни ўтаётган ёки ўтаган бўлса, оиладаги кенжа ўғил хизматга бормайди, чунки миллий анъанага кўра асрлар давомида кенжа ўғил оилада қолиб, кекса ота-онаси тўғрисида ғамхўрлик қилган, хўжалик юритган, одатда ота-она мулки унга мерос қолган. Чўпонлар шу касбда ишлаётган даврда муддатли ҳарбий хизматга чақирилмайдилар.

Ҳужжатда ўзбекистонликлар хизмат қиладиган қисмлар жойлашган жуғрофий номлар тўғрисида ҳам гап борадиган банд мавжуд.

Ўзбекистон Республикасидан чақирилган йигитлар фақат Туркистон, Волгабўйи — Урал ҳарбий округлари ва Тинч Океан флоти қўшинларини, Шимолий ва Ғарбий қўшинлар гуруҳларини, узоқ Шарқ округини, Ҳарбий-Ҳаво Кучларини, Стратегик ракета қўшинларини, Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинларини ва Приморье алоҳида чегара округи қўшинларини тўлдириш учун юборилиши, ўзбекистонликлар хизмат қиладиган жойлар 60 даража шимолий кенгликдан Шимолга ўтмайдиган районлар билан чекланиши писанд қилиб қўйилган.

Гап шундаки, ана шу округларнинг қўмондонлиги билан мустаҳкам икки томонлама алоқалар ўрнатилган, Ўзбекистон вилоятларининг делегациялари шу округларга тез-тез борадилар. Иқлим зонасини кескин ўзгартиришни тавсия этмаётган табобат ходимларининг фикри муҳим аҳамиятга эга — иқлим шароитини кескин ўзгартириш Ўрта Осиё республикалари аҳолиси чалинган сурункали кўпгина касалликларни кучайтириб юборади.

Ҳарбий-қурилиш қисмлари ва бўлинмаларига чақирилган йигитлар фақат Ўзбекистон Республикаси ҳудудида хизмат қиладилар.

Армияга чақирилувчиларнинг ота-оналари учун яна бир қувончли янгилик бор. Республикада ва вилоятларда махсус комиссиялар ишлаб турибди, улар йигитларни армияга жўнатиш ва кутиб олиш билан шуғулланади. Комиссиялар таркибида ҳарбий комиссариатларнинг, район ижроия комитетларининг вакиллари, уруш ва меҳнат фахрийлари бор. Бу соҳада ҳам муаммолар оз эмас. Одатда армияга кузатиш байрамга айланади, юртдошини бутун маҳалла кузатиб қўяди. У билет, овқат ташвишини қилмайди, бу ҳақда армия ғамхўрлик қилади.

Ҳақиқий ҳарбий хизматни ўтаб бўлган аскар қисм дарвозасидан чиққанидан сўнг унинг ҳоли не кечади? Одатда у ўз ҳолига ташлаб қўйилади, самолётга билет сотиб ололмайди, чунки пули етмайди. Поездга билет олиш ҳам осон эмас. Ота-оналар фарзандлари тўғрисида ташвиш чекмасликлари учун ана шу масалаларнинг ҳаммасини ҳал этадиган комиссиялар тузилди.

Ноябрь—декабрь ойларида муқобил хизматга чақирилиши лозим бўлган фуқаролар хизматни ўташ учун республика халқ хўжалиги иншоотларига юборилади.

Армияга чақиришнинг янги қоидалари Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг Президентининг фарзандларимиз тақдири ҳақидаги ғамхўрлигидир. Бу ғамхўрлик ўз ўғиллари учун ташвишланаётган кўп оилаларни хурсанд қилади, уларнинг тақдири учун хавотирлик туйғуларини бартараф этади, деб ўйлаймиз. Йигитлар армияда хизмат қиладиган икки йил ҳамюртларимиз учун жуда узоқ ва оғир туюлмаслигини истаймиз.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Т. Ж. ЖЎРАЕВ, Д. Ф. ФАЙЗУЛЛАЕВ, Т. С. ЙЎЛДОШБОЕВ ЎРТОҚЛАРГА «ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ФАН АРБОБИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик самарали илмий фаолияти, малакали кадрларни тайёрлашдаги хизматлари ва жамоат турмушида фаол қатнашгани учун қуйидаги ўртоқларга «Хизмат кўрсатган фан арбоби» фахрий унвони берилсин:

Жўраев Тўхтамурод Жўраевич — академик, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси В. И. Романовский номли математика илмгоҳининг директори.

Файзуллаев Жорулло Файзуллаевич — Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг мухбир-аъзоси, М. Т. Ўрозбоев номли механика ва иншоотлар зилзилабардошлиги лабораториясининг мудири.

Йўлдошбоев Тоймас Соттиевич — Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг мухбир-аъзоси, астрономия илмгоҳининг директори.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1991 йил 31 октябрь.

БОҒЛАРГА БУРКАНАДИ

Бу куз фаслида Ўзбекистон Республикаси пойтахтини бизнинг иқлимий шароитимиз учун махсус мослаштирилган энг яхши манзарали ва мевали дарахтларнинг ғаройиб навлари безайди. Тошкентда 1 ноябрдан 1 январга қадар кўчаларни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш икки ойлиги ўтади. 30 октябрь куни Тошкент шаҳар ижроия комитетида бўлган кенгашда шу ҳақда гапирилди. Кенгашни Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси А. Ҳ. Асқаров бошқарди.

Сўзга чиққан кишиларнинг нутқларида таъкидланганидек, шаҳар хўжалигининг барча хизмат маҳкамалари шаҳримиз жаҳондаги энг гўзал, экология жиҳатидан мусаффо зонали пойтахтга, яшаш ва ишлаш ёқимли бўлган боғларга бурканган шаҳарга айланиши учун бу ишда фаол қатнашиши лозим.

Кенгашда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. Самандаров нутқ сўзлади.

Водийларни яёв кезганда...

РЎЗНОМАНИНГ ЖАМОАТЧИ ВА ЎЗ МУХБИРЛАРИ ХАБАР ҚИЛАДИЛАР

М. МАРДИЕВ:

НАВБАХОР. Иқтисодий аҳволимиз кун сайин мураккаблашиб бораётган бир пайтда Янгиқўрғон қишлоғида бир неча бўлимдан иборат савдо марказининг очилиши кўпчилик учун кутилмаган ҳодиса бўлди. Ҳозирча қиммат бўлса ҳам кундалик эҳтиёж молларини харид қилиш имкони бўлаяпти. Айни пайтда баъзи турдаги маҳсулотлар тақчиллиги сезилмоқда. Бу савдо маркази не-не умидлар билан қурилган. Умидлар хароб бўлмасайди.

* * *

БУХОРО. Тинчлик жамғармаси учун ажратилаётган маблағлар қаерга ва нималарга сарфланмоқда? Бу савол кўпчиликни қизиқтириши табиий. Тинчликни ҳимоя қилиш вилоят бўлими ва тинчлик жамғармаси бошқаруви ана шу мақсадда хабарнома нашр этишга киришдилар.

«Тинчлик элчиси» деб номланган хабарномада вилоят ташкилотларида олиб борилаётган ишлар ҳамда тинчлик жамғармаси маблағлари қаерга, кимларга, нима мақсадда сарфланаётгани ҳақида маълумотлар бериб борилади. Хабарнома ҳар уч ойда бир бор нашр этиладиган бўлди.

Р. АҲМАДАЛИЕВ:

ТОШКЕНТ. Чилонзор районидаги 586-болалар боғчасига оталиқ корхона — «Алгоритм» электрон-ҳисоблаш машиналари заводи касаба уюшмаси 500 сўм совға қилди. Яқиндагина бир йиллигини нишонлаган кичкинтойлар маскани, бу маблағни зарур эҳтиёжларга сарф қилмоқчи. 480 нафар кичкинтой тарбияланаётган муассасада ҳозир тилшунослик хонаси жиҳозланаяпти. У ишга туширилгач, катта ёшдаги 125 ўғил-қиз москвалик тарбиячилар дастури асосида тузилган машғулотларга жалб этилади. Уларга инглиз тилини ўргатиш ҳам режалаштирилди.

З. ХАЛИЛОВ:

АБДУЛЛА Қодирий номидаги Тошкент давлат маданият институтида Ўзбекистон халқ шоири Шукрулло таваллудининг 70 йиллиги муносабати билан илмий-амалий-бадиий кеча ўтказилди. Кечада Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг биринчи котиби Одил Ёқубов, республика Президенти маслаҳатчиси, филология фанлари доктори Бахтиёр Назаров, шоирлар — Барот Бойқобилов, Тўра Мирзо Шукруллонинг ижоди, ҳаёт йўли, қатағон йилларидаги фаолиятидан қизиқарли лавҳалар сўзлаб бердилар. Унинг турмуш тарзи барчага ибратли эканлиги таъкидланди.

Шоир яратган асарлар қаҳрамонлари бундан кейин ҳам халқ идеали бўлиб қолиши айтилди. Учрашув сўнггида институт талабалари ижросида Шукрулло шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар янгради.

Р. КАРИМОВ:

ЎШ. «Ленин йўли», «Ленин жолу», «Ленинский путь» вилоят рўзномалари шу йилнинг октябридан «Ўш садоси», «Ўш жаңырыгы» «Эхо Оша» сингари янги номлар билан чоп этила бошлади. Маълумки, август ойида СССРда юз берган давлат тўнтаришидан кейин Қирғизистон Жумҳурияти Президентининг фармонига биноан республика компартияси Марказий Комитети, вилоят, шаҳар, район партия қўмиталари тарқатиб юборилган эди. Натижада вилоят рўзномаларининг таъсисчиси бўлиб биргина халқ депутатлари вилоят кенгаши ҳисобланиб келинаётган эди. Энди аввалги «органи» сўзи ўрнига вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси деб қўйилди.

* * *

БИШКЕК. Ҳиндистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг ўринбосари А. Гуош шу мамлакатнинг Тошкентдаги бош консули А. Мукержи ҳамроҳлигида амалий ташриф билан Қирғизистон пойтахтига келди.

Учрашув чоғида Гуош хоним Ҳиндистон ҳукуматининг Қирғизистон билан тўғридан-тўғри илмий-техника ва маданий ҳамкорлик ўрнатиш истаги борлигини изҳор этди. Бундан ташқари жумҳурият Президентини расмий ташриф билан Ҳиндистонга таклиф қилди.

И. РУСТАМОВ,
А. САДВОҚҚОСОВ:

НАМАНГАН. Яқинда Совет ноҳиясида янги поликлиника фойдаланишга топширилди. Барча шарт-шароитлар муҳайё этилган шифохона Совет Иттифоқи ва хорижий корхоналарда тайёрланган, асбоб-ускуналар билан жиҳозланди. Поликлиника бирйўла 380 беморга хизмат кўрсатади. Бундан ташқари хасталарнинг оғирини енгил қилиш мақсадида 20 ўринли кундузги стационар очилди. Ҳозир шифохоналарга даволаниш учун навбатга ёзилишлар анча камайди.

* * *

НОРИН. Ноҳия ветеранлар кенгаши билан халқ маорифи ходимлари ҳамкорликда марҳум ўқитувчилар хотирасини абадийлаштиришга киришдилар. Улуғ Ватан уруши йилларида оламдан ўтган 300 дан зиёд ўқитувчининг номи аниқланди. Тўда қишлоғидаги Шохидон қабристонига қўйилган ўқитувчилар қабрига ёдгорлик лавҳалари ўрнатилди. Атрофига гуллар экилди.

Райондаги 20-ўрта мактаб бундан кейин Совет Иттифоқи Қаҳрамони Соли Адашев номи билан аталадиган бўлди. Мактабларда марҳум ўқитувчиларнинг ҳаёти ва меҳнат фаолиятидан ҳикоя қилувчи суратли кўргазмалар намойиш қилинаяпти.

И. НИЁЗАЛИЕВ:

САЙРАМ. Райондаги Чимкент қурилиш материаллари заводи қошида сифатли ғишт тайёрлайдиган цех ишга туширилди. Маълумки кейинги пайтда қурилиш ашёлари, шу жумладан цементга бўлган эҳтиёж кескин ошди. Буни ҳисобга олган ҳолда корхона ўзига керакли хом ашёни Чимкент цемент заводидан келтиришни кутиб ўтирмай шу жойда тайёрлаяпти. Эҳтиёждан ортиғи эса нисбатан арзон баҳода аҳолига сотилаяпти.

* * *

ОҚСУВ. Район маркази яқинида шиша идишлар ишлаб чиқарадиган завод қурилди. Ҳозирча вилоятда ягона бўлган бу корхонада турли ҳажмдаги идишлар тайёрланаяпти. Кўп ўтмай дастлабки маҳсулотдан вилоят ҳудудидаги истеъмолчилар баҳраманд бўладилар. Келаси йили эса яна иккита линия фойдаланишга топширилади. Заводда йилига 40 миллион дона шиша идишлар ишлаб чиқариш мўлжалланмоқда. Бундан ташқари корхона енгил автомобилларнинг олди ойнасини тайёрлашни режалаштирди. Бир гуруҳ маҳаллий ёшлар шу мақсадда Қувасой ва Жамбул шиша заводларида иш ўргандилар.

А. ХАЛИЛОВ:

САМАРҚАНД. Универсал товар биржаси ташкил этилганига унча кўп бўлгани йўқ. Ҳали иш жойлари тўла банд қилингани ҳам йўқ. Ҳатто биржа жойлашган бино таъмирланиши давом этаяпти. Шунга қарамай ишбилармонлар қисқа фурсатда уч марта очиқ савдо кунларини ўтказишди. 244 миллион сўмлик қурилиш материаллари, турли транспорт воситалари, маданий-маиший хизмат буюмлари, саноат, халқ истеъмоли моллари савдога чиқарилди. Бундан кейин ҳар жумада мунтазам савдо уюштириладиган бўлди.

Вилоятдаги 50 дан ортиқ корхона ва ташкилот биржа аъзоси. Уларнинг бошқа ўлкалардаги ана шундай турдош биржалар билан муносабат ўрнатаётгани туфайли қатор муаммоларни ечиш осонлашаяпти. Биржада ишлаш учун малакали мутахассислар тайёрлаш мақсадида брокерлар курси ташкил қилинди. Ўқишга қобилиятли ёшлар танлаб олинди. Уларнинг соҳа иқтисодчиси, ўз касбининг устаси бўлишлари учун керакли шарт-шароитлар яратилди.

ҲАМ ТЕЖАМЛИ, ҲАМ ТОЗА

Олмалиқ кимё заводида ишга туширилган қурилманинг самарадорлиги уч баравар кўпайди. Агар эски ускунада бир соат ичида 40 куб метр аммофос аралашмаси ўтган бўлса, ҳозир бу рақам 120 куб метрга етди. Янги ускуна иккита технологик жараённи бирлаштириш имконини берди. Натижада тақчил ўғитларни олиш жараёни анча соддалашди.

Москвадаги ўғит ва инсектофунгицидлар илмий-тадқиқот илмгоҳининг ходими А. Митрофанов ана шу қурилмани ўрнатиш ғоясини таклиф этди. Завод муҳандислари ва техниклари лойиҳа ишларига қўшилишди. Ускунани корхонанинг ремонт-механика цехида тайёрладилар. Қурилма тежамкорлиги, айни вақтда экология жиҳатидан софлиги билан ҳам диққатга сазовордир. Унинг ёрдамида ҳавога аммиак чиқиндиларининг тарқалиши амалда тўхтатилди.

М. ТЎЙЧИЕВ.

Ишсизлик муаммоси

УЧ СОАТДА 414 КИШИ...

ИШСИЗЛИК — бу сўз республика учун янгилик эмас. Чунки шу кунларда ҳам аҳолининг 76,5 фоизи иш билан таъминланган. Тўлиқ бозор иқтисодига ўтилиши билан эса бу даража яна ҳам пасайиши аниқ. Негаки, кўплаб иқтисодий қолоқ корхоналар синиши ёки техник тараққиёт эвазига ортиқча бўлиб қолган ишчи кучларидан воз кечилиши табиий ҳол.

Унинг республикамизда келтириб чиқариши мумкин бўлган оғир оқибатлари олдини олиш учун амалий ишлар қилина бошланди. Хусусан, зиммасига аниқ вазифалар юкланган ўз тармоғига, илмий изланиш ва тадқиқот ишлари олиб борувчи ташкилотларига эга бўладиган Меҳнат вазирлиги ташкил этилди.

Вазирликнинг дастлабки йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Маориф вазирлиги, ёшлар ташкилотлари, илмий тадқиқот муассасалари, олий ўқув юртлари, вилоят меҳнат ва ижтимоий масалалар бошқармаларидан вакиллар иштирок этдилар. Йиғилишда вазирликнинг тузилиши ҳамда маблағлари ҳақида тайёрланган ҳужжатлар лойиҳаси кенг муҳокама қилинди.

Самарқанд вилоят меҳнат ва ижтимоий масалалар бошқармаси бошлиғи Ф. Ф. Зиёмуҳамедова эса шу хусусдаги таклиф ва мулоҳазаларини айтиш билан бирга вилоятда ишсизларни доимий иш билан таъминлаш борасида орттирган тажрибалари ҳақида гапирди.

— Вилоятда, — деди у, — шу йилнинг 1 январигача 68 минг ишсиз бор эди. Самарқанд шаҳрининг кўплаб корхоналарида эса ишчи кучи етишмайди. 27 сентябрда ярмарка ўтказдик. У ҳақда олдиндан рўзномаларда эълонлар берилди. Телевидение орқали чиқиш қилинди. Натижа яхши бўлди. Ишчи кучига муҳтож бўлган 200 дан ортиқ завод ва фабрикалар иштирок этди. Улар ярмаркага ишлаб чиқараётган маҳсулотларини олиб келдилар. Бўш ишчи ўринлари, уларга тўланадиган маош ҳақида жадвал, иш шароитлари ҳақида сурат-стендлар тайёрлаган эдилар. Самарқанд шаҳри атрофидаги районлардан келган кўплаб ишсизлар билан яқиндан мулоқот ўтказилди. Уч соат ичида 414 киши ишга қабул қилинди. Шу натижалар ва хулосаларимизга асосланиб ҳар уч ойда ярмарка ўтказиб туришга қарор қилдик. Чунки вилоятимиз корхоналарида қилинган дастлабки ҳисоб-китобларимизда 4,5 минг бўш ишчи ўрни борлиги аниқланган бўлса, шундан 3,5 минги Самарқанд шаҳрида экан.

Самарқанд таржибаси кенг ёйиладими? Ёки Меҳнат вазирлигида бозор иқтисодиёти бизга ҳадемай ҳадя этиши мумкин бўлган оммавий ишсизлик муаммосини ҳал қилишнинг яна ҳам мукаммал усулини топишадими? Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раиси муовини — Меҳнат вазири А. Р. Отажонов шундай деди:

— Иш билан таъминлаш масалаларида асосий вазифа район ҳамда шаҳар меҳнат биржалари ходимлари зиммасига юкланади. Ҳар бир мурожаат қилган кишига мутахассислиги бўйича иш топиш, бунинг имкони бўлмаганда яшаш жойларида эҳтиёж бўлган мутахассислик бўйича таҳсил олишга ёрдам бериш каби амалий ишларни улар бажарадилар. Шундай имконият яратиб бериш учун ҳар бир вилоятда биттадан ҳунар-техника билим юртимиз бўлишига ҳаракат қилаяпмиз. Лекин уларда ҳозиргидек 1-2 эмас, 30-40 хил мутахассислик бўйича таҳсил бериш имконига эга бўлишимиз керак. Ишсизликнинг олдини олиш учун аҳоли ўртасида, ташкилот ва корхоналарда ижтимоий тадқиқотлар, илмий изланишлар олиб борамиз.

Лекин республикамизнинг меҳнат резерви ҳозир ўн миллион кишини ташкил этади. Ҳар йили эса яна икки юз минг кишига кўпайиб бораяпти. Шунинг учун ишсизлик муаммосини ортиқча ишчи кучини экспорт қилиш ҳисобига ҳам ҳал қилиш ниятидамиз. Бу Ўзбекистон учун дунё меҳнат биржаси эшикларини очади. Ҳозир Форс кўрфазидаги тангликдан кейин Ғарбий Европа ва Ўрта Шарқ фирмалари Ўзбекистонга катта миқдорда ишчи кучи етказиб бериши мумкин бўлган манба сифатида қарашаяпти. Вазирлигимизга Швеция, Бирлашган Араб амирлиги, Саудия Арабистони фирма ва компанияларидан йилига юз минг ишчи ва мутахассислар етказиб бериш хусусида узоқ муддатга мўлжалланган таклиф тушди.

Меҳнат вазирлиги эндигина ташкил этилди. Унинг режалаштирилаётган ишларини амалга ошириш учун мустаҳкам иқтисодий базаси бўлиши лозим. Шунинг учун вазирлик ҳисобига ривожланган демократик давлатлардагидек жойлардаги корхоналарнинг иш ҳақи фондларининг уч фоизи миқдорида маблағ ажратиб бериш режалаштирилаяпти. Бироқ бу маблағлар қайси бўғин ҳисобида тўпланади?

Вазирлик олдида бу каби ўз ечимини кутаётган муаммолар кўп. Уларнинг тақдирини кўп жиҳатдан халқ депутатлари ҳал қиладилар. Аҳолини иш билан таъминлаш қонуни лойиҳаси йиғилиш қатнашчилари таклиф ва мулоҳазалари билан тўлдирилган ҳолда Республика Олий Кенгашининг ноябрь ойида бўладиган сессиясига тақдим этилади.

М. ҚОСИМОВА.

Илмий топилмалар

ҚИЗДИРГИЧ СЕҲРИ

«ФИЗИКА — Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси лабораторияларида халқ хўжалиги, медицина, космик тадқиқотларда муҳим аҳамият касб этаётган, сополдан тайёрланаётган ўтказгич ва қиздиргичларнинг хоссалари ўрганилмоқда. Бирлашма қошида физика-техника институти, махсус конструкторлик бюроси ва синов ишлаб чиқариш корхонаси мавжуд.

Ёш олим Рустам Раҳимов бошчилик қилаётган 1-лаборатория ходимлари сополнинг янги турларини яратиш устида ишлашаяпти. Турли жараёнларда хусусиятларнинг ўзгариши тадқиқланмоқда. Эришилган ютуқлар қувончли. Олимлар ихтиро қилган янги туркум сопол қиздиргичлар 2350 даража иссиқликкача бардош бераяпти. Ҳозиргача фойдаланилаётган қизитгичлар эса 1800 даражадан ошмасди.

Излаб топилган моддалар монокристаллар, нур ўтказувчи толалар олишда муҳимдир. Бундай нур таратувчи моддалар катта иссиқлик ҳам чиқаради. Оқибатда ҳар қандай касаллик тарқатувчи микроб ва вируслар саноқли дақиқаларда нобуд бўлади.

Айниқса, ёқилганда ҳам ўлмайдиган Сибирь куйдиргичи, сариқ касалликлари вирусларини қиришда бу ихчам мослама жуда қўл келади.

Ядро тўлқинларини аниқловчи детекторлар яратиш устида Дамир Ҳасанов бошчилигидаги 2-лаборатория ходимлари изланишаяпти. Улар коинотни ўрганишда, сунъий қуёш — «Токомат» яратишда, юқори ва жуда паст радиация даражасини ўлчашда, АЭСларни махсус қурилмалар билан жиҳозлашда қатор ихтиролар яратишди.

Яқинда сувни туз ва микроблардан тозалайдиган «Орол — 001» қурилмаси яратилди. У соатига 100 куб. метр шўр сувни ичишга яроқли қилиб бера олади. Қурилма асосан Оролбўйи минтақасига ўхшаш аҳоли истиқомат жойларида иш беради.

— Биз ишлаб чиққан технологияларга асосланиб республикада миллионлаб сўм ҳажмдаги йирик ишлаб чиқариш тармоғини яратиш мумкин, — дейди Рустам Раҳимов. — Бу йўлда сарф қилинган маблағ бесамар кетмайди. Агарда жумҳуриятимизда ана шундай қудратли ишлаб чиқариш йўлга қўйилса, хазинамиз бойийди. Бу йўлда қатъий қадам қўйиш вақти етди.

Маъмур НАЗАР.

НАМАНГАН ВИЛОЯТИ. Тўрақўрғон трактор ремонти заводи дарвозасидан автоприцепларнинг дастлабки юз донаси таъмирланган ҳолда буюртмачиларга жўнатилди. Усталар Учқўрғон ва Оқариқдаги корхоналар билан ҳамкорликда таъмирлашни ширкат усулида олиб бордилар. Эҳтиёт қисмлари Серпухов заводидан келтирилди. Келгуси йили автоприцеплар ремонтини икки минг донагача етказиш чоралари кўрилмоқда. Шу мақсадда қатор кичик корхоналар ҳам қурилди.

СУРАТДА: йиғувчи уста Фазлиддин Назаров ўз шогирди Каримжон Раҳмонов билан прицеп қисмларини созламоқда.

ЎзТАГ фотосурати.

ИҚТИСОДИЁТ ОЛАМИДА

ЗАВОДНИНГ ҚАЙТА ТУҒИЛИШИ

Бундан икки йил аввал Янгиқўқон кимё заводи экология жиҳатидан зарарли ўғитлар ишлаб чиқаришни тўхтатган эди, энди у қайтадан туғилмоқда. Завод халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарадиган бўлади.

Кимё саноатининг бу улкан собиқ корхонаси негизида Фарғона водийси учун тақчил бўлган маҳсулот ишлаб чиқарувчи тўртта кичик корхона барпо этилмоқда. Улардан бири истеъмол қилишга мўлжалланган спирт ишлаб чиқаришга ихтисослашган. Уни таъмирлаш лойиҳасини Москва «Гипропишчепром» лойиҳа илмгоҳи тайёрлаган.

Иккинчи кичик корхона эса миллий калишлар ишлаб чиқаради. Бу ишда қўқонликларга Ангрендаги «Узбекрезинотехника» ишлаб чиқариш бирлашмасининг мутахассислари ёрдам беришмоқда. Бирлашмада бичилган резина Ангрендан бу ерга келтирилади.

Кимё заводининг бўшаб қолган биноларида автомобиллар ва қишлоқ хўжалик машиналари учун электр қисмлари тайёрлайдиган корхона ташкил этилмоқда. Нижний Новгород корхоналари ана шу тақчил қисмларни ишлаб чиқарадиган ускуналар етказиб беради. У ерда ҳозир мазкур корхонанинг бўлажак ишчилари қайта тайёргарликдан ўтишмоқда.

Цехларнинг бир қисми совет-хитой қўшма корхонасига берилади. Корхона тикувчилик-трикотаж буюмларини ишлаб чиқаради. Қўқонга зарур ускуналар келтириб бўлинди.

ТЕМИРЙЎЛЧИЛАР ЎҚИМОҚДАЛАР

Коғонда темирйўлчиларнинг Бутуниттифоқ семинар-кенгаши ўтказилди. Унда Бухоро ва Чоржўй темирйўлчиларининг тепловозларни ишлатиш ва ремонт қилиш борасидаги тажрибаси ўрганилди. Кенгашда СССР Темир йўллар вазирлиги, мамлакат темир йўл бўлинмаларининг раҳбарлари, локомотив деполарининг мутахассислари, олимлар қатнашдилар.

— Бухоролик темир йўлчилар йўловчилар ҳамда халқ хўжалик юклари узлуксиз ташилишини таъминламоқдалар. Бу ерда тепловоз бригадалари ишлаши учун яхши шароит яратилган, — дейди СССР темир йўллар вазирининг ўринбосари Б. Д. Никифоров. — бухороликлар тажрибаси мамлакат темир йўлчилари учун ўзига хос илғор тажриба мактаби бўлади.

ГИЛАМ ВА ТУРКУЙЛАК

Ёзёвон районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалигида район саноат комбинатининг цехи ишга тушди. Бу ерда тўр кўйлаклар ва гиламларнинг дастлабки туркуми чиқарилди, улар Хонобод қишлоқ матлубот жамияти билан шартномага мувофиқ маҳаллий дўконларга юборилди.

Хўжалик раҳбарияти цехни очиш учун бепул махсус бино ажратиб берди. Унда 40 га яқин аёл доимий иш билан таъминланди. Яқин вақт ичида бу ерда маҳсулотнинг яна бир тури — болалар бош кийимларини ишлаб чиқаришни ўзлаштириш режалаштирилган.

Жамоа хўжалигининг ёрдамчи корхоналарида жами 125 киши меҳнат қилмоқда, улар атлас тўқиш, металлдан тўр, асфальт, хом ғишт тайёрлаш билан шуғулланмоқдалар.

(ЎзТАГ).

Изтиробли мактуб

БИЗНИ СЎРАР РАҲИМ БОРМИ?

Кейинги вақтларда кўпчиликнинг чет элларга сафар қилиб, олган таассуротлари ҳақида эртакнамо лавҳалар ёзишлари, бу лавҳалар рўзнома ю ойномаларда ёритилиши ва «у томон»даги ҳаётга ҳасад эмас, ҳавас билан қараш, «ўша»лардай яшашни орзу қилиш биз учун одат тусига кириб қолди. «Улар»даги тўкин турмуш ҳар қандай одамнинг ҳам ҳавасини келтиради-да. Хўш, ўзимиздаги ҳаёт қандай?..

«Фалон бозорда арзончилик» деган гап, айниқса, ҳозирги кунларда одамнинг қулоғига мойдек ёқади ва очин-тўкин, пойи-пиёда топган-тутганингизни белингизга тугиб, йўлга тушганингизни ўзингиз ҳам билмай қоласиз. Ахир, ҳадеб узоқдаги ватандошларимизнинг ҳаёти ҳақидаги ғаройиб гапларни ўқийверамизми, ўзимизнинг шаҳар-қишлоқларда нима гаплар бўлаётганлиги, нарх-наво қандайлиги, бозордаги ажойиб-ғаройиб нарсалар ҳақида ҳам маълумот берайлик-да.

Яқинда Андижоннинг Жомесига бордик. Расталардаги молларнинг ял-ял товланишини кўриб ҳушингиз учади. Бу ер ҳам Туркиянинг Чорсу бозорларидан қолишмайди. Милиция билан инсофдан бошқа ҳамма нарса бор. Турли рангдаги духобалар (барқут дейиларкан) 4 метри 250—260 сўм, битта тайёр мағизланган кўрпа 320 сўм, гулли бўлса 450—500 сўмгача, крепсатин кўрпа 230—250 сўм. Крепсатиннинг метри 6 сўм атрофида бўларди, ҳозир битта кўрпалик 165 сўм, бечора сотувчи қопдан, тугундан олиб ёйишга улгурмай, қўлма-қўл бўлиб кетаяпти, пулини санаб олишга аранг улгураяпти. Бир жуфт духоба ёстиқ 100 сўм, яна давлатники, деб мақтаб ҳам қўядилар. Давлат дўконинки бўлмай, бу ердаги сотувчиларнинг шахсий фабрикасиники бўлсинми?

Хуллас, одам ғужғон ўйнаган бозорда қанор-қопларда сатин дейсизми, чит дейсизми, нархига чидасангиз — олиб кетаверинг. Бизга — Тошкентда киши бошига бир кварталга 2 метрдан чит ёки сатин берилади, баҳоси 5 сўм 20 тийин. Ярим метр лахтак қолса қоладики, сизга қўшиб бермайди сотувчи. Уч ойда бир қўлимизга тегадиган бу матолар бозорда қанор-қопларда димиқиб, харидор кутиб ётибди. Марҳамат, 5 сўм 20 тийин эмас, метрига 12 сўм, читга 8—9 сўмдан тўланг-да, хоҳласангиз, 100 метр ҳам (пулингиз етганича) олаверинг. Биров паспорт ҳам сўрамайди, паспорт серия, номерини ёзиб, дафтарга қўл қўйдирмайди. Бозорнинг остонасидан қайтдик, ичкари киришга юрак бетламади. Чунки остонада шу гап бўлса, ичкарида нима бўларди.

Эртаси куни Учқўрғон бозорига бордик. Бу ерда ҳам бизга таниш манзара. Бу ерда ҳам милиция билан инсофдан бошқа ҳамма нарса бор. Лекин шуниси қизиққи, бу ерда «сизга чайқов бозори эмас, давлат дўконлари» кўпроқ хизмат қилади. Дўконнинг бирида бир метр кристалон (мисол учун) 50 сўм бўлса, иккинчисида 60, учинчисида 55 сўм. «Дўкон»даги молларнинг нархи сотувчига боғлиқ. Бу ерда ҳам кечагиндай духобалар, чит-сатинлар қоплаб олиб келинган, нархи осмонда, ҳатто Андижон бозоридан ҳам қиммат. Қизимнинг кўзи мўлтираб ялинишларидан кейин битта костюм-юбкани 300 сўмга олдик. «Энг аввалги» нархи 87 сўм, кейингиси 217 сўм; бозорга келгач 300 сўм бўлибди. «Балли» инсофли сотувчига, 500 сўм деса нима қилардик? Сал арзонлаштиринг, десангиз, бу давлатнинг дўкони, деб қўйишади.

Якшанба куни Ҳаққулобод бозорида бўлдик. Бу ерда ҳам ҳамма нарса бор-у, нархи осмонда. Бир ҳолат одамни ўйлантиради: тузумимизга нима бўлди? Нима учун чайқовчиликка бунчалик катта йўл очиб берилди? Яқиндагина чайқовчиликка қарши кураш ҳақида яна бир янги қарор чиқмаганмиди? Илгари чайқовчиларда ҳеч бўлмаса қўрқув бўларди, милиция қўлига тушиб қолмаслик учун молини яшириб, бир учини кўрсатиб сотарди. Ҳозир, марҳамат, истаган бозорингизга боринг, чайқов молларини ёйиб ташлашибди. Ахир шу моллар дўконда бўлмаса, чайқовчилар уларни қаердан олишган? Чайқовчиларнинг шахсий завод-фабрикалари йўқ-ку? Нега уларнинг мушугини «пишт» дейдиган одам йўқ? Қайта қуриш, бозор сиёсатига ўтиш дегани ҳаммаёқни бошбошдоқлик, эгасизлик эгаллайди, ким нима хоҳласа, шуни қилади, деганими? Дўконларда, савдодаги тартиб-интизом, сотувчилардаги инсофу виждон қаёққа кетди? Нега улар бозорга, «ёйма»га олиб чиққан молларини давлат нархида эмас, тепасига 100 сўмлаб қўйиб, истаган нархларида сотишяпти, нега уларни ҳеч ким «нима қиляпсан?» деб қўлидан тутмаяпти?

Одамлар «коммунизм қурамиз деб юриб, коммучизмда яшаб ўтган эканмиз», дея ўтмишни қумсаб юришибди. Сабаби, озиқ-овқат эмас, умуман ҳамма нарсанинг танқислиги. Масалан, 60 сўм товон тўлангани билан, давлат дўконидан 1 килограмм сариёғ 12 сўмдан олинса, гўшт-ёғ бўлмаса, ун киши бошига фалон килограммдан дейилгани билан қопига гоҳо 15—20 сўм ортиқча берганга қоплаб берилаверса... Ҳозир-ку одамларнинг унча-мунча ғамлагани бордир, улар тугагач, нима бўлади. Ҳаққулободнинг атрофида ўнлаб қишлоқлар бор. Шу қишлоқларнинг одамлари маҳсулотларини Ҳаққулободга олиб келиб сотишади. Тошкент шаҳри бозорида сабзининг килограмми 2 сўм, шундай қишлоқда сабзи 3 сўм. Кулгили ва ачинарли эмасми? Деҳқон бир килограмм гўштни 15 сўмга ур-тўполон билан олса, бир метр читни 8—9 сўмга олса, нега энди у ҳам ўз маҳсулотини қимматга сотмас экан?

Хуллас, бозорларни сафар қилиб олган таассуротларим шу бўлдики, қонун-қоида билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Чайқовчига намунча қиммат десангиз, «патент тўлайман» деб жавоб беради. Энди чайқовчиликка ҳам очиқчасига йўл очилиб қўйилган бўлса, додимизни кимга айтамиз? Ўғил уйлантирадиганлар, қиз чиқарадиганлар, бошига ўлим тушганлар маҳсулотларни қаердан оладилар? «Дўконлар тўлайди», деган гап кулгили эшитилади. Дўконнинг ўзида ҳеч нарса йўқ-ку, нимани тўлайди? 36 ёшли арслондек укам вафот этди, шунинг йилига (йил ошига) гуруч керак бўлди. Маҳалла комитети томонидан 6 килограмм гуруч берилибди. Биз, опа-укалар 10 кишимиз, бола-чақаларимиз, қариндош-уруғлар билан 60—70 кишига борамиз, қўни-қўшниларидан ҳам 5—10 одам айтилмаса бўлмайди. 6 килограмм гуруч сағир қолган 3 болага бериладими ёки маъракагами? Берилган гуруч ғалвирдан ўтказилганда, 2 коса оқшоқ чиқди. Қани бу ерда адолат, инсоф? Агар тартиб-интизом, қонун олдида чўчиш бўлганда, дўкончи қўрқмасдан гуручга оқшоқ қўшармиди? Умуман, вилоятларимиздаги тартибсизликлар, савдо соҳасидаги инсофсизликларни кўриб юрагим эзилиб кетди. Тартиб-интизом учун ўзинг нима қиляпсан, дерсиз? Қаердаки тартибсизликка дуч келсам, ўзимни тутолмай, аввал яхшилик билан, кейин ғалва билан бўлса ҳам тартиб талаб қиляпман, лекин натижасини кўрмаяпман. Қачон бозорларда, дўконларда — савдо соҳасида тартиб-интизом бўлади? Шу саволларга ким жавоб бера олади?

Шаҳноза
ХУДОЙБЕРДИЕВА,
журналист.

Анвар Жўрабоев Ўзбекистон билан жаҳон ўртасида, мана ўн йилдирки, ўзига хос бир маънавий кўприк яратиш борасида анчагина ишлар қилди. Давримизнинг улкан адиби М. Шолохов «Жасур журналист» деб атаган бу инсон XX асрнинг буюк намояндалари Г. Маркес, Ч. Айтматов, Ў. Сулаймонов, М. Литтин, Муин Бсису, Анжела Девис ва бошқалар билан мусоҳабалар ўтказган. Ўйлаймизки, бу суҳбатлар яқин келажакда китоб ҳолида чоп этилади.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, А. Жўрабоев «Халқ сўзи» рўзномамизнинг бешигини тебратганлардан. Ҳозир эса Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашида фаолият кўрсатаётир.

Қуйидаги хотира сиз, азиз муштарийларга манзур бўлишига аминмиз.

ЎША ОЛИС УЧРАШУВ

Қачон қўнғироқ қилмай, у ё Италияда, ё Францияда ёки бошқа давлатда бўларди. Ниҳоят омадим чопди. «Ҳа, шу ерда. Ҳозир чақираман» — деди рафиқаси. Телефон дастасини қулоғимга ёпиштиргудек бўлиб, ҳаяжон ила кута бошладим. Олдин қадамлар товуши эшитилди, сўнг ўша таниш овоз. Лекин... Телефон дастаси бир сониядаёқ муз парчасига айландию қувончларимни чилпарчин қилиб юборди. Мудом меҳр уфуриб турадиган бу овоз шу қадар дағал эдики, аниқроғи эса ундан ижирғанишга монанд оҳанг «тараларди». «Интервью-пентервью бермайман... Одаммисизлар ўзи сиз, ўзбеклар...»

Қулоқларимга ишонмасдим, наҳотки рост бўлса эшитганларим?! Ким — ким, аммо бизларни доимо биродарларимиз, деб таъкидлаб, ўзбеклар ҳақида гап борганида тилидан бол томадиган Расул Ҳамзатовнинг шундай дейишини ҳатто тасаввур ҳам қилолмасдим.

Телефондан таралаётган узоқ-узоқ ҳуштаклар юрагимга найзадай санчиларди гўё. Дастакни шоша-пиша жойига қўйдим. «Нега? Нима ёмонлик кўрибди у ўзбеклардан?..» қуюндек ёпирилларди саволлар. Ахир қачон келса, иззат-икромини жойига қўярдик-ку! Сўнгги маротаба ташриф буюрганидаям бошимизга кўтариб юрувдик-ку.

Ўшанда Ҳамзатов Тошкентга кинорежиссёр Хайрулла Жўраевнинг хотин-қизлар ҳақидаги фильмига шарҳловчи сифатида қатнашиш учун учиб келганди. Аэропортда уни Сарвар Азимов, Малик Қаюмов, Барот Бойқобилов кутиб олишди. Кейин Расул оға Турсуной Охунова даласига йўл олди. Х. Жўраев икковининг пахтазордаги суҳбатини тасвирга туширди. У рассомимиз Рўзи Чориевнинг устахонасида меҳмон бўлди. «Портретингизни яратаман, қирқ минутча қимирламай турасизда энди», — юзланди унга Чориев ва матога эҳтиёткорлик билан унинг сиймосини кўчира бошлади (Рўзи аканинг «XX аср Ҳомери ёҳуд Расул Ҳамзатов» портрети жуда катта кўргазмаларда намойиш этилиб, минглаб одамларни ўзига ром қилмоқда).

Худди шу кунлари мен Расул оға билан интервью хусусида келишиб олувдим. «Бош устига. Фақат мени топишинг қийинроқ бўлади-да: нуқул сафардаман. Лекин топишинг биланоқ вақтни белгилаймизу, келаверасан... Мен ўзбеклар учун жонимниям беришга тайёрман!»... Демак... иккиюзламачилик қилган экан-да...

Орадан бир неча ҳафта ўтгач, ўша телефон суҳбати негадир ўз-ўзидан ёдимга тушаверди, лекин бу гал аллақандай босиқлик билан таҳлил қилардим. Балки қай биримиз уни жиддий хафа қилиб қўйгандирмиз. Ўша аччиқ гаплари учун ўзиям афсусланиб юргандир... Ё тағин қўнғироқ қилсаммикин? Ўйлай-ўйлай, охири мактуб ёздим-да, Доғистон ёзувчилар уюшмасига юбордим (Ҳамзатов ҳозир ҳам у ерда уюшма раиси бўлиб ишлайди).

Мана, унинг матни: «Ҳурматли Расул оға! Одатда тоғликлар ҳеч қачон ваъдасидан қайтмаган. Сиз, буюк тоғлик эса, олдин суҳбатга розилик бериб, сўнг сўзингиздан қайтдингиз-а...»

Ўта ғурурли Ҳамзатов уни ўқигач, мени чақиртиришига юз фоиз амин эдим. Ана ўшанда нима бўлганини билиб олавераман. Аммо у чақиртириш у ёқда турсин, ҳатто хатга жавоб ҳам ёзмади.

Орадан бир-икки йил ўтгач, оиламиз билан Нальчик шаҳрида дам олдик. Маълум бўлишича, бу ердан Махачқалъагача автобусда етти-саккиз соатлик йўл экан. Ногаҳон қарор қилдим: Ҳамзатовнинг олдига бораман-да, орани очиқ қилиб оламан... Путёвка муддати тугагач, болаларимни уйга кузатдим ва ўзим Доғистонга йўл олдим.

Ёзувчилар уюшмаси Каспий денгизи яқинида жойлашган экан. Идорада шоир Нураддин Юсупов — Ҳамзатовнинг ўринбосари ўтирарди. «Ҳозир Расул билан улаб бераман», — деди телефон номерини тераркан. Аммо Ҳамзатов истамади шекилли, суҳбатни ўзи олиб борди (табиийки, аварчалаб): гоҳ қизишди, гоҳо баҳслашди. «Расул сиз билан эртага учрашадиган бўлди. Нима, ораларингдан ола мушук оралаганми? Кўнглингизга олиб юрманг, ҳақиқатдаям қизиққонлиги бор, лекин мард у!» — деди Юсупов.

Ҳамзатов ҳушламайгина кўришди. «Одам ҳам шунақа ўжар бўладими?.. — Майли, бизда мусофирни ҳайдашмайди», — деди ҳўмрайиб. Юзимга гуп этиб қон югурди. «Ҳозир боплаб жавоб қайтараман-да, чиқиб кетаман!» аҳд қилдим мен. Аммо қўл-оёқларим измимга бўйсунмас, тилим эса танглайимга ёпишиб қолганди гўёки.

Сукутни Расул оғанинг момақалдироқдай гуриллаган овози бузиб юборди: «Нега Рашидовни гўрида тинч ётгани қўймай, кавлаб олдиларинг?! Қачон, қайси мусулмон халқи буюк ўғлонларига шундай шаккоклик қилганди?! Ким у Комил Икромов дегани? Ростдан ҳам Акмал Икромовнинг ўғлими? Айтишларича, ўзига ҳам кўп яхшилик қилган экан, у бўлса... Ўқидингми, Рашидовнинг руҳига тош отган «Литературка»даги ўша ифлос мақоласини?! Усмонхўжаев-чи? Униям Шароф Рашидович одам қилган дейишади. У эса... Шунақаям пасткаш бўладими-я!.. Яна де, ўзбекларнинг шармандасини чиқариб, «Кадр юборинглар» деб Москвага ялинишини унинг. Ҳали кўрасан, Рашидовнинг арвоҳи урадн уларни!»

Гап бу ёқда экан-да! Юзим яна ловуллай бошлади, энди — уятдан.

Ҳамзатов бўлса, ҳамон сўзида давом этар, шаънимизга бири иккинчисиданда аччиқ дашномлар йўлларди: «Қанақанги одамсизлар ўзи! Миллий ғурур борми сизларда?!» Бундай азобга чидаш мумкин эмасди. «Бўлди, Расул оға, бўлди! — ўзимни тутолмадим мен. — Шу учтўрт манқуртни деб, бутун халқни айблаш!..»

Дафъатан Ҳамзатов хохолаб кулиб юборди-да: «Бор экансан-ку! Бор экансан-ку!» — деганича менга яқинлашиб, елкамга қўлини ташлади. «Азбаройи куйиб кетганимдан айтдимда. Ишонаманки, ҳали ўзбеклар ўз қудратини кўрсатишади, албатта кўрсатишади! Қани, қўлни ташла! Ярашдик-а?...»

Кейин Расул оға қайси меҳмонхонага жойлашганимни, шароити қандайлигини бир-бир суриштирди ва деди: «Бугун Махачқалъани ўзинг томоша қилиб тур, бирга борардим-у, Италиядан таржимонларим келишган, пича ишимиз бор эди. Эртага шу пайтда, шу ерда учрашамиз. Ҳа, шаҳримизда зилзила бўлганида ўзбеклар ҳам ҳашарга келишувди: катта бир квартал қуриб беришди, униям кўрсанг яхши бўларди».

Табиийки, аввало, Ҳамзатов айтган кварталга бордим, «Тошкент» деб атааркан у. Кўп қаватли турна қатор уйлар, ички деворига миллий нақшимиз туширилган улкан ресторан... Хуллас, кўнглим тоғдек кўтарилди.

Эртасига Ҳамзатов билан деярли ярим кун давомида суҳбатлашдик. «Ҳали сенга бутун Доғистонни кўрсатаман. Худо хоҳласа, овулимизгаям олиб бораман» — деди у.

— Илтифотингиз учун раҳмат, аммо мен эртага қайтсам девдим.

— Нима, эртага? Ҳов бола, ўпкангни бос! Сен энди менинг меҳмонимсан, меҳмоннинг измн мезбонда, тушундингми? Жавоб йўқ! Тамом-вассалом! — тутоқиб кетди у.

— Кетмасам бўлмайдида...

— Ғалати экансан-ку... Бор, бор кетавер, Кейин қайта Махачқалъага қадам босма! — қовоғини солиб, тескари қараб олди Ҳамзатов, — Нега қаққайиб турибсан, кет дедим-ку!

— Ахир, мен ишли одамман, отпускам тугади-да.

— Ҳа, ишдан ҳайдаб юборишларидан қўрқаяпман де! Иш топиш осон, дўст топиш қийин... Тўхтачи, бошлиғинг ким? Мана, манаву қоғозга адреси билан исмини ёзиб бер.

Ҳамзатов котибани чақиртирди-да: «Ҳозироқ Тошкентга, шу адресга, Тилаб Маҳмудовга (мен ўшанда «Санъат» журналида ишлардим, Тилаб ака бош муҳарриримиз эди) телеграмма юбор, «Ҳамзатов Анвар Жўрабоевга беш-олти кун мезбонлик қилмоқчи, имкони бўлса, руҳсат беринг», деб ёз.

Котиба чиқиб кетгач: «Кўнглинг жойига тушдими? Ўйлайманки, бошлиғинг Расул Ҳамзатовнинг илтимосини ерда қолдирмас... Яқинда отамнинг юз ўн йиллиги бўлади, анча меҳмон келади. Шу байрамниям бирга баҳам кўрамиз. Қиттак-қиттак отамиз ҳам. Айтмоқчи, Шукрулло соғ-омон юрибдими? У галварс, биласанми, бир куни Москвода ресторанда ўтириб, мени роса ёмонлабди: ўтакетган арақхўр дебди, худди ўзи ичмайдигандай... Учрашганимда: «Мени нега ғийбат қилиб юрибсан?» — деб сўрасам, тиржаяди. «Нима дебман», деб ўзини гўлликка солади. Нима деганини айтсам, «Мен ундай демовдим. Айтувдимки, илгарилари Ҳамзатов билан бирга ичардик. Мен арақҳа хиёнат қилдим — ичишни ташладим, Расул бўлса вафодорлигича қолди, иродаси кучли экан унинг дегандим» — дейди. Бўлди кулги, бўлди кулги... Зўр одам-да, Шукрулло! Мен уни эркалатиб, доимо «Шукур, оллоҳ» деб чақиришни хуш кўраман.

Шу тариқа мен Доғистонда бир неча кунга қоладиган бўлдим. Эртасига Ўзбекистонга дахлдор яна бир нарса: санъат музейида мусаввиримиз Абдулҳақ Абдуллаевнинг «Она» портретини кўриб, росаям шодландим. Кўп жойларни айландик, турли-туман учрашувларда қатнашдик. Расул оғанинг отаси Ҳамзат Цадасани ҳамюртлари ниҳоятда эъзозлашаркан: қаерга бормайлик, у ҳақда илиқ гаплар айтишар, шеърларини ёддан ўқишарди.

Шундай учрашувлардан бирида Ҳамзатовдан сўрадим:

— Агар сир бўлмаса айтинг-чи, отангиздан қолган энг катта мерос?..

— Менда қандай яхши хислат бўлса — бари отамерос. Борди-ю, иллатларим бўлса — бунда отамнинг айби йўқ, — жавоб қайтарди у.

Кейин Расул оға отасидан қандай калтак егани ҳақида сўзлаб берди: «Бир куни мактабга бормай, қимор ўйнаб, отам китоб-дафтарга берган пулни ютқазиб қўйдим. Яна ўйнагим, тўғрироғи, ютгим келди. Пул эса — йўқ. Шунда бир ҳийла ўйлаб топдим: «Эртага овулимизга шаҳардан полвонлар келишиб, томоша кўрсатишади. Улар менга сизлардан пул йиғишни топширишди» — деб, беш-олти хонадонни айланиб, пича ақча тўпладим. Лекин уларниям ютқазиб қўйдим. Сўнг аламимдан болалар билан тевалашиб қолдим.

Уйга бир аҳволда, шимим йиртилиб бордим. Отам сўради: «Қаерда эдинг? Нега шиминг йиртиқ?». «Мактабда эдим; мих тилиб кетди», — дейишим билан шапалоқ тортиб юборди. Отам ҳаммасидан хабардор экан: қўшниларимиз етказишибди.

Ҳамзат Цадаса туғилган куни муносабати билан ўтказилган кечага қатнашгани Махачқалъа театрида кўплаб одам тўпланди. Мажлисдан сўнг санъат усталарининг концерти бошланди. Бир маҳал саҳнага етти-саккиз йигит ва ўрта яшар одам кириб келишди. Ҳалиги одам катта китобни очиб ўқий бошлади. Кутилмаганда йигитлардан бири алланарса деб, унинг қироатини бўлгандики, ҳалиги киши унинг ортидан қува кетди. Лекин оёғи қоқилиб тушди. Зўрға ўрнидан туриб, тағин ўқий бошлади. Аммо йигитлар яна унинг жиғига тегишди. Ва залда дув этиб кулги кўтарилди.

Казо-казолар даврасида ўтирган Расул Ҳамзатов шарт ўрнидан турди-да, шиддат билан чиқиб кетди. Ҳамма ҳайрон. Ёнимдагилардан сабабини сўрашга ботина олмадим. Лекин эртасига эрталаб Расул оғанинг ўзи гап очиб қолди: «Ўша аҳмоқ артистлар, мана ўзинг кўрдинг, мадрасаю муддарисни калака қилишди. Умумфану умуммаданият ривожига беҳисоб ҳисса қўшишган не-не олим ва фозиллар мадрасада таълим олишган-ку! Менинг отам ҳам мадрасадан чиққан: у киши шарқ, айниқса, араб маданиятию адабиётини чуқур биларди. Бу чаласаводлар бўлса, ҳў ўшаларнинг...»

Шу куни мен Нураддин Юсуповдан эшитганим дилимни яна бир бор хуфтон қилди. Расул Ҳамзатов Махачқалъада қасрмонанд имора́т солдириб, кўчиб ўтиши биланоқ устидан турли идораларга шикоят ёзишибди, уни қандайдир қинғир ишларга алоқадорликда айблашибди. Натижада Ҳамзатовни бир-бир «элакдан ўтказишибди» ва фақат бир нарсани — хатдаги маълумотларнинг ғирт бўҳтонлигини аниқлашибди. Шуниям қайд этишибдики, Расул оғанинг китобларига бериладиган қалам ҳақи эвазига бундай иморатдан бемалол яна ўнта қурса бўларкан, Лекин алам қиладигани, ўша «юмалоқ» хат муаллифларига нисбатан ҳеч қандай чора кўрилмабди.

Ҳасад ҳамма ерда бор экан-да ўзи...

Қаерга бормайлик, Расул Ҳамзатовнинг гапларини ёзиб олишга уринардим. Мана улардан айримлари: «Ўзбекистон ҳақидаги таассуротларим бир умрли. Қадимий обидалар! Самарқанд! Бухоро! Сулув қизлар! Қалби кенг йигитлар! Кўҳна бозорлар! Театрлар! Такрорланмас мусиқа! Палов! Кабоб!». «Мен учун энг яхши жой — дўстларим кўп бўлган жой. Ғафур Ғуломникида меҳмон бўлганман. Ойбек билан яқин эдим. Ҳамид Олимжонни кўролмаганимдан ҳануз афсусланаман. Улкан тақдирли, хислатлари беҳисоб Зулфияхонимни доимо эъзозлайман». «Сизнинг ўлка шеъру қўшиққа бой. Шундай бўлса-да, сизлар жаҳон классик шеъриятиниям бениҳоя қадрлайсизлар. Мени Эркин Воҳидовнинг «Фауст»ни, Абдулла Ориповнинг «Илоҳий комедия»ни ўзбекчага ўгиргани росаям қувонтирувди...»

Кунларнинг бирида Расул оға: «Тайёрланиб тур, индинга Сергей Михалков, Феликс Медведев (меҳмонлар орасида улар ҳам бор эди) билан вертолётда Цада овулига учамиз. Мен туғилиб ўсган жойларниям бир зиёрат қилгин-да», — деб қолди. Аммо буюрмаган экан: ўша куни уйдан телеграмма келди. Унда онам дунёдан кўз юмганлиги айтилганди. Юрагим увишиб кетди. Хона эшигини қулфлаб, ўкириб-ўкириб йиғладим...

Ушбу шум хабарни эшитибоқ, Расул оға етиб келди. Кўзида дув-дув ёш. «Эҳ, мен сени ушлаб қолмаганимда... онангнинг охирги сўзларини эшитардинг, уни сўнгги манзилга элтардинг... Мени кечир... Бу — оғир. Мен ҳам онамнинг тобутини кўтаролмай доғда қолувдим. У киши вафот этганларида Японияда эдим...»

Мен ҳам ўзимни йиғидан зўрға босиб: «Сизда нима айб, Расул оға, пешонага ёзилгани бўларкан...» — дея олдим, холос.

Ўшанда жазирама август эди — дам олувчилар мавсуми. Ҳатто Ҳамзатов ҳам Тошкентга авиабилет топиш учун анча қийналди.

... Булунғурда мени онамнинг ҳали тупроғи совуб улгурмаган қабри қарши олди. Эртасига Расул Ҳамзатовдан мен ва отамга таъзия изҳор қилинган телеграмма келди...

Орадан уч кун ўтгач, мени чақириб саволга тутди: «Нима учун урганимни биласанми?». «Қимор ўйнаганим учун». «Йўқ. Ёшлигимизда ҳаммамиз ўйнаганмиз». «Унда — шимим йиртилгани учун». «Йўқ. Ёшликда кимнинг шими йиртилмайди, дейсан». «Ҳа, топдим — мактабга бормаганим учун». «Йўқ. Алдаганинг учун! Бу — биринчиси ва охиргиси бўлсин!»

Анвар ЖУРАБОЕВ

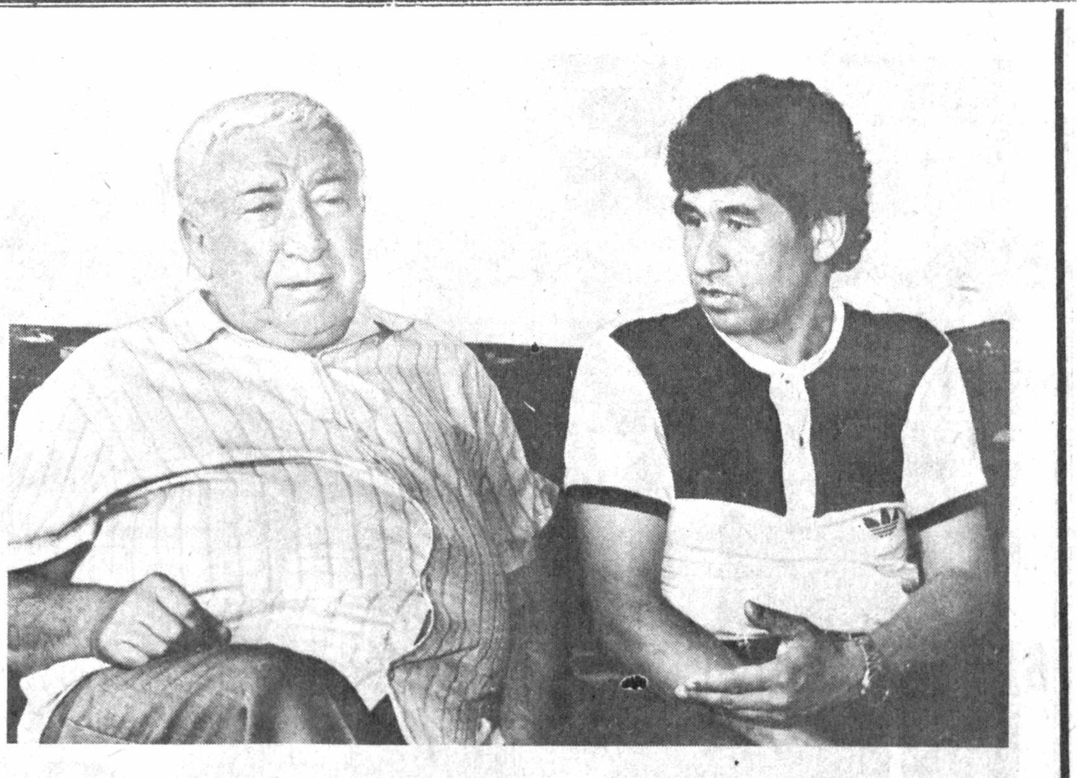

Суратда: Расул Ҳамзатов ва Анвар Жўрабоев. Махачқалъа. 1987 йил, август.

● *Тарихга назар*

ПОЛВОНЛАРДАН ПОЛВОН КЕЛАР

Ҳар қандай бойлик ҳеч қачон миллий ифтихор бўлолмайди. Ҳаттоки оппоқ пахта ҳам. Лекин бойликлардан оқилона фойдалана билиш йўлини топган, илм-фанда янги уфқлар очган олим ўз миллатининг, давлатининг ифтихори бўлиши мумкин. Пеледай спортчини дунёга берган халқ ўзининг буюк ўғли билан фахрланишга ҳақли Тажрибамиздан кўрдик, тоғдай-тоғдай пахта хирмонларини яратса бўлади, лекин битта профессионал футбол командасини тузиш оғир экан.

Тонналаб пахта бериб танилмаслик бор гап, битта Руфат Рисқиевдай жасур ўғил бериб, ўзбек деган номнинг довруғини дунёга таратиш мумкин экан. Тўғри, моддий жиҳатдан ўзини таъмин этолмаган миллат руҳий ва жисмоний камолотга етолмайди. Лекин бутун бир халқ, миллат, мамлакат хом ашё етказиб бериш билан шуғулланмаслиги керак. Ҳар қандай бойлик жамият тараққиёти учун, инсониятнинг маънавий камолоти учун хизмат қилмоғи даркор.

Бобомерос анъаналаримиздан бири бухороча курашдир. Халқимиз учун унут бўлаёзган тарих — ўзбек полвонлари тарихидир. Бир неча йиллардан буён ўзбек баҳодирлари ўтмиши билан қизиқиб, анчагина манбалар йиғдик. Полвонлар тарихи—битмас-туганмас хазина. Ота-боболаримиздан қолган шундай бой мерос унутилиб кетиши мумкин эмас. Бундай бой анъана ва ёрқин тарихни йўққа чиқариш ўз-ўзини йўқотиш билан баробардир.

«Ўрта Осиё босиб олингандан сўнг чор ҳукуматининг Туркистонга юборган генерал-губернатори буйруғи билан турли халқ сайиллари, ўйинлари, шу жумладан кураш каби полвонлар мусобақалари маън қилинди. Чунки чор ҳукумати халойиқ йиғилиб, қўзғолон кўтаришидан қўрқар эди. Полиция генерал-губернатор буйруғини тўла-тўкис бажарган». (Н. С. Ликошин, 1916 йил. «Туркистонда ярим умр» китобидан).

Чор ҳукумати халойиқнинг фақат қўзғолон кўтаришидан қўрқар эдими? Йўқ. Сайиллар ва ўйинларни тақиқлаш жисмоний ҳамда маънавий илдизга болта уриш билан баробар эди. Халқнинг эркини чеклаб, унинг ҳаётини қолипга солиш нимжон ва калтафаҳм, қўрқоқ авлодларнинг дунёга келиши демакдир.

Афсуски, бу сиёсат бизнинг кунларимизгача давом этиб келди. Миллий кураш ва унинг анъаналари эътибордан четда қолиб, Самарқанд, Бухоро, Хоразм вилоятларида тўла-тўкис тамом бўлди десак, хато қилмаган бўламиз. Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларида қисман сақланиб қолди, холос.

Ўзбек баҳодирларининг суяги тўй-томошаларда қотган. Улоқ чопишган, чавгон ўйнаб, кураш тушишган. Бундан кейин ҳам шундай бўлмоғи керак. Қишлоқларимизда спорт заллари ва спорт майдончалари йўқ. Борлари ҳам хароб аҳволда. Янгисини қуриш осон эмас. Бутун жамият иқтисодий инқирозда турибди. Қандай йўл тутмоқ керак?

Ягона йўл миллий анъаналарни жонлантирмоқ ва шакллантирмоқ. Битта ўзбек қишлоғида бир йилда ўн-ўн бешта тўй бўлади. Шу тўйларда кураш мусобақаларини ташкил этиш катта харажат талаб қилмайди. Бу халқ учун кўнгил очар томоша бўлса, иккинчи томондан йигитларимиз чиниқади. Улардан катта спортчилар чиқмаганда ҳам, ўз-ўзини ҳимоя қилиш учун журъат топишади. Шу пайтгача аскарликдаги ўзбек йигитларини тил билмасликда айблаб келдилар. Бизнинг ҳам аскарликдан хабаримиз бор. Совет армиясидаги аскарларнинг 90 фоизи битта тилдан ортиғини билмайди. Лекин бошқа миллат вакиллари ўрта осиёликлардан кўра жисмонан етукдир. Қисмлардаги устунликни ҳам жисмонан бақувват йигитлар ушлаб турадилар.

Миллий курашни ривожлантириш учун олдимизда катта муаммолар турибди. Бизга самбо, эркин ва классик курашдан кўчирма қилинган қоидаларнинг кераги йўқ. Миллий кураш қоидаларини тўла ўзгартириш, яъни асл ҳолига қайтариш, ота-боболаримиздан қолган анъаналарни тиклаш керак. Кураш кийимини ҳам асл ҳолига қайтариб, алоҳида ҳакамлик қоидалари ишлаб чиқиш, жорий этиш зарур. Полвонларнинг вазн тоифаларини қайта кўриб чиқиб, 10—12 тадан 5—7 турга тушириш керак. Бу ишни рўёбга чиқариш осон иш эмас. Буни Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги миллий кураш анъаналарини яхши биладиган жонкуяр инсонларнинг фикр-мулоҳазалари, таклифлари асосида амалга ошириш мумкин. Курашимиз билимдонлари вақтларини аямай уюшмамизга ташриф буюрадилар, деган умиддамиз. Ўзлари келолмаган тақдирда ҳам хат орқали фикрларини баён қилсалар, биз уларнинг йўл-йўриқларидан бажону дил фойдаланган бўлар эдик.

Энди курашимиз тарихи, қоидалари ва машҳур полвонларимиз тарихи ҳақида икки оғиз сўз. Паҳлавон Маҳмуд даврларида тиззаси ерга теккан полвон йиқилган ҳисобланган. Ҳазрати Амир Низомиддин Алишер Навоий замонларида эса икки елкаси ерга теккан полвон енгилган ҳисобланган. Ҳатто бир елкаси ерга тегиб, иккинчи елкаси чала тегса ҳам бу ғалаба ҳисобланмаган. Яъни «чор» бўлган. «Чор» курашда қўлланадиган атама бўлиб, ҳеч ким енгилмаганлигини ёки ҳеч ким ғалабага эришмаганлигини билдиради. Ва навбатдаги «қўл» олишлари. «Қўл» полвонларни ҳакам томонидан ажратиб, яна олишишга даъват этишда қўлланиладиган ибора. Ҳар янгидан бошланган олишув «бир қўл», «икки қўл», «уч қўл» деб ҳисоблаб бориладн. Бухороча курашда белидан пастни ушлаш, рақибини тепиш, силталаш, қўлини ёки бўйнини бураш маън этилади. Тиззаси билан чўккалаб қолган ёки ёнбош, юзтубан тушган рақибни босиш, елкасини ерга теккизишга уриниш нопок ўйин ҳисобланади. Миллий курашимиз чин маънодаги гўзаллик ва навқиронлик курашидир. Рақиблар олишишдан олдин қўл олишиб, давра айланишади. Шундан сўнг ҳар хил чиройли шакллар кўрсатиб, бир-бирига ҳамлага тайёрланишади. Улар бир-бирларига ҳамла қилаётган пайтда, найза отаётган аскарга, овига ташланаётган арслонга ўхшаб кетадилар. Бундай кўринишлар курашимизнинг ибтидоий замонлардан буён шаклланиб келаётганини кўрсатади.

Қоракўл туманида ака-ука Бургут полвон, Рўзимурод полвон, Сафар лўк полвон, Ҳасан полвон каби қатор машҳур полвонлар ўтган. Қоракўлда полвонлик кўпинча авлоддан-авлодга ўтиб, давом этиб, ҳар авлодга хос амаллар ва сир-асрорлар бўлган. Болалар жуда ёшлигидан полвонликка ўргатилиб, маърака ва сайилларда тенги-тенги билан кураш туширилиб, рағбатлантириб турилган. Кураш тушиб бўлган полвонни хоҳ катта бўлсин, хоҳ бола бўлсин, елкасига кенг, кураш тўнини ёпишиб, пўстин устига ўтқазишган. Бу полвонларнинг соғлик-саломатликлари ва узоқ йиллар кураш тушишига катта ёрдам берган. Бўғинларнинг бўшашига, оёқ, қўл ёки зўриққан органларга туз йиғилишига йўл қўймаган.

Ҳасан полвон ўн олти, ўн етти ёшида Бухоро амирлиги ва Хива хонлигида машҳур бўлган. Қарияларнинг нақл қилишича, у Қизилравот ва Гугуртлининг ён атрофларида амакилари билан қўй боқиб юрганида, Тўрткўлдан Ҳасанни сўраб қирқ йигит келади. Полвонлар Ҳасаннинг амакиси 55—60 ёшли Эрниёз полвон билан тўй-маъракаларда қўл олишиб, кураш тушиб юрган забардаст полвонлар эди. Эрниёз полвон икки серка сўйиб, баҳодирларни зиёфат қилади. Уларнинг сардори «Ҳасаннинг довруғини эшитиб, курашгани келдик» дейди. Эрниёз полвон «Ҳасан Қоракўлга кетган, келиб қолади», дейди. Аслида Ҳасан ҳам шу даврада бўлиб, ўзини танитмай, томоша қилиб ўтираверади. Амакиси ўн икки забардаст йигитнинг елкасини ерга теккизгандан кейин енгилади. У Ҳасанни кўрсатиб «Мана Ҳусан, уни енгсаларинг, Ҳасанни ҳам енгасизлар», дейди. Ҳасан полвонларни тутдай тўка бошлайди. У курашга киришган сайин, қизишиб, кўкраклари яктагига сиғмай, билаклари ўйнаб тураверади. Унинг Ҳасанлигини важоҳатидан таниб қолган йигитлар ўзларини алданган ҳисоблаб уни ўлдирмоққа шаҳд этадилар. Полвонлар сардори эса «уни ўлдириб нимага эришасизлар, уни ўзимизга қариндош қилиб олишимиз керак», деб қўлоёғини боғлатиб, Тўрткўлга олиб кетади. Сардор ўз қизини ёш полвонга хотинликка беради...

Сафар лўк полвонни Сафар куйша ҳам дейишади. У болалигида оёғига қайноқ сув қуйилиб кетиб, бир томонга босиб оқсоқланиб юрар экан. От минганда иккинчи отни етаклаб юриб, отларни навбатма навбат минаркан. Бўлмаса отларнинг бели қайишиб, майиб бўлиб қолиши ҳеч гап эмас экан. Бўйи икки метрдан баланд бўлиб, кенг елкали оғир тошли киши экан. Айтишларига қараганда, амир саройида бўлган курашда ўрис нинг бир полвони амирнинг бари полвонларини енгаверган. Шунда ўрис полвонга Сафар лўк талаб қилиб чиққан. Узоқ олишишган. Охири Сафар лўк ўрис полвоннинг икки елкасини ерга тегизади. Ўзининг оёғи тўпиғидан синиб йиқилади...

Ўзбек полвонларининг тарихи узун. У Ўрта Осиё ва Қозоғистоннинг ҳар бир бурчагида яшаб ўтган. Қаҳрамонликлари ва кураш усуллари, шахсий хислатлари хусусида муштарийларимиз хат орқали бизга билганларини маълум қилсалар, тарихимиз ва ота-боболар руҳи олдида табаррук иш қилган бўлур эдилар...

Жўрақул ТУРСУНОВ,
Бухороча кураш Ўзбекистон федерациясининг раиси, биология фанлари доктори, профессор.

И. ХОЛБОЕВ,
журналист.

Сурхондарё сув қурилиши тресги жамоаси ўтган йили 26 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишларини амалга оширди. Вилоятдаги энг йирик қурилиш жамоаси аъзолари бу йил 42 миллион сўмлик иш бажаришга аҳд қилишган.

СУРАТДА: бригада бошлиғи Ҳусан Ҳайитов (ўртада) ҳамкасблари билан Термизда спорт иншоотлари бунёд этишмоқда.

Р. ШАГАЕВ суратга олган.

АЖАБ САВДО БУ

ТОРАЯЁТГАН КИЙИМЛАР

Куни кеча кийим-кечак дўконига кирдик. Нарх-наво ошгандан кейин баттар ғариблашиб қолган пештахталарда икки-уч хил халатдан бошқа либос кўринмасди. Ишлаб чиқарувчилар манфаатдорлигини оширсак моллар тоғ бўлиб кетади, деб бизнинг қўйнимизни пуч ёнғоққа тўлғазишган экан. Нарх-наво, ваъда қилишгандек, 60 фоиз эмас, тўрт-беш бараварга «рекорд сакраш» қилса ҳам, ҳеч бўлмаса ўзимизда ишлаб чиқарилаётган читдан одмироқ кўйлак топиш амри маҳол.

Начора, пул пўчоқ бўлгандан кейин бирор халат харид қилолсанг ҳам ошиғинг олчи.

— Бир нарсага ҳайронман, — деди дугонам навбатдаги халатни кийиб кўрар экан, — дўкондан бирор либос харид қилмоқчи бўлсам, камида икки бичим ортиғини олишга мажбур бўлмоқдаман. Нима бало, бу бичимлар ҳам нарх-навога ўхшаб юқорилаб кетяптимикин? Ё янги бичимлар жорий қилиндимикан?

Ушбу дўконнинг бизга таниш директори зимдан кузатиб турган экан шекилли, кулиб юборди.

— Адашдингиз, — деди у. — Ундай ҳам эмас, бундай ҳам. Енгил саноатчилар антиқа «тажриба» ўтказишмоқда. Ошкоралик туфайли атом бомбалари жойлашган ерлар ҳам маълум бўлаяпти-ку, бу «тажриба» ҳақида бирор мақола ўқиганим йўқ. Агар исми-шарифимни кўрсатмасангиз, бу «сир»дан сизни воқиф этишим мумкин. Чунки корхоналар раҳбарлари буни билиб қолишса, аҳволим чатоқ бўлиши турган гап. Бугунги мол тақчиллиги шароитида улар савдога нима берсалар, шуни олишга мажбурмиз.

Шундай қилиб, бичимларнинг юқорилашиб боришининг ўз «сири» бор. Қабул қилинган стандартларга кўра ёқанинг кенглиги, енгининг узунлиги қанча бўлиши аниқ кўрсатилган. Корхоналарда буни беш қўлдек билишса ҳам сўнгги вақтларда бичим меъёрларига кўпчилик эътибор бермай қўйди. Шу сабабдан, масалан, аслида 48-бичим либосга 50-бичим ёрлиғи ёпиштирилиб савдога чиқарилаверади. Ҳеч ким қўлига чизғич олиб, белгиланган меъёрни ўлчаб ўтирмайди. Кейин корхонадагилар, уларнинг «сири» фош бўлиб қолса ҳам, янги қонун-қоидаларда меъёр шундай белгиланган, деб қўйишаверади.

— Ахир меъёрни кимдир белгилаган бўлса, кимдир унга риоя этилишини текшириши ҳам керакдир, — тутоқиб кетди дугонам.

— Бўлганда қандоқ, — негадир кулимсиради директор. — Давлат стандарт идораси бор. Бир сафар шу ҳақда уларга «дийдиё» қилиб қолдим. Ахир биз харидорлар олдида уятга қоляпмиз, корхона раҳбарларини тартибга чақириб қўйинг, дедим. «Сизга нима, бичимини магазин белгилайдими?» — мана эшитган жавобим. Кейинроқ бу «тажриба»нинг тагига етдим. Бичим меъёрини торайтириш «сири»дан воқиф бўлган мутахассислардан бири ёрилиб қолди: шу ҳисобда ҳар бешта либосдан биттасининг газламаси корхонага сув текинга қолаётган экан. Мана, калаванинг учи қаерда!

Адолат НОСИРОВА,
Тошкент вилояти хотин-қизлар комитети раисининг муовини.

Кутубхоначилик

ҚЎШ МУАММО ЕЧИЛАРМИКАН?..

Жаҳонда китобдан яхши ёр бўлмас,
Давр ғамхонасида ғамгусор бўлмас.
Ёлғизлик кунжида ундан ҳеч қачон
Юз роҳат етар, лек бир озор бўлмас.

Абдураҳмон ЖОМИЙ.

Дарҳақиқат, шоир айтганидек инсонга китобдан ўзга яхши ёр бўлмас. Китоб — бу одамнинг энг яқин дўсти, маслаҳатчиси эканлигини ҳаммамиз яхши биламиз. Ҳеч эшитган, кўрган эмасманки, китоб ўқиб ёмон йўлга кириб кетган инсонни.

Ана шу ўй-хаёллар билан Тошкент район марказий кутубхонасига кириб бордим. Кутубхона директори Мавлуда Қодирова билан бу ерда амалга оширилаётган ишлар ва муаммолар хусусида суҳбатлашдик.

— Мавлуда опа, аввало кутубхона фонди қанча, унинг неча филиали бор!

— Кутубхонамиз фондида 458 минг 581 нафар турли фан соҳаларига оид адабиётлар мавжуд бўлиб, улар 45 та филиалимизда жойлаштирилган.

— Ўқувчилар сони-чи!

— Ўқувчилар сони 30 минг 891 нафарни ташкил қилади.

— Кутубхонада ўтказилаётган тадбирлар ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Ҳаммамизнинг хабаримиз бор, бу йил улуғ бобокалонимиз, шеърият мулкининг султони Мир Алишер Навоий йилидир. Шу муносабат билан кутубхонада Навоий юбилейига бағишлаб китоб кўргазмаси ташкил қилганмиз. Бундан ташқари кутубхона филиалларида адабий кечалар ҳам уюштирилиб турилади. Яқинда Абдураҳмонов номли совхоздаги 2-филиалимизда жуда қизиқарли учрашув бўлиб ўтди. Учрашувда Аброр Ҳидоятов номли театр актрисаси Ширин Бегматова, севимли шоирларимиздан Жуманиёз Жабборов, ёзувчи Тоҳир Малик иштирок этишди. Бундан ташқари 16 сентябрда Алишер Навоий номли маҳалла клубида навоийхонлик кечаси бўлиб ўтди. Яна Ильич номли жамоа хўжалиги клубида, Ҳасанбой қишлоқ совети ҳудудидаги қатор филиалларда «Севимли шоиримиз» мавзусида учрашувлар бўлди. Унда болаларнинг севимли шоирларидан Қуддус Муҳаммадий ва Рауф Парфи иштирок этиб, янги шеърларидан ўқиб, китобхонларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтаришди. Ҳасанбой қишлоқ совети «Ёшлик» клубида Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Ориповнинг 50 йиллик юбилейи муносабати билан «Йиллар армони», «Севимли болалар шоири», «Онажоним — шеърият» китоб кўргазмаси бўлиб ўтди. Бунда шоирнинг «Ранжком» пьесасидан парча намойиш этилди.

— Кутубхонанинг ўзаро алоқалари қандай!

— Ўзаро алоқаларга келсак, ҳозирча фақат вилоят «Октябрь» кутубхонаси билан мустаҳкам алоқа боғлаганмиз.

— Китобхонлар билан ишлаш ва уларни кутубхонага жалб қилиш қай аҳволда!

— Бизда китобхонлар билан ишлаш ва уларни кутубхонага жалб қилиш жуда яхши йўлга қўйилган. Хизматимиздан бирон бир китобхон норози бўлмаса керак.

— Болалар билан ишлаш ва уларнинг қизиқишини ўрганиш ҳақида ҳам тўхталсангиз.

— Бажонидил. Кутубхонамизга аъзо бўлган келажак авлодимиз — болаларни кўриб ич-ичимдан қувониб кетаман. Чунки улар келажакда яхши инсон бўлиб етишишларида китобнинг ҳиссаси катта. Китобга меҳри уйғонган бола қалбида ватани, халқини таниш ҳисси кучли бўлади. Мустақилликка эришган Ўзбекистон тақдирини ватанпарвар фуқаролар белгилайди.

— Мавлуда опа, суҳбатимиз давомида бирорта ҳам муаммо ва камчиликлар хусусида сўз юритмадик. Нима, сизларда муаммолар йўқми!

— Нега энди, бор, албатта. Бизда ҳозирча қўш муаммо кўндаланг бўлиб турибди. У ҳам бўлса бино ва ўзбек тилидаги адабиётларнинг етишмаслигидир. Биз ҳамон ижарада турамиз. Кутубхонага йилига 46 мингдан зиёд китоб оламиз. Шу китобларни жойлаштириш учун биномиз торлик қилади. Бу эса кутубхона иш фаолиятига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Ўзбек тилидаги адабиётларнинг етишмаслиги туфайли китобхонлар сўровини тўлиғича қондира олмаяпмиз.

— Масалан, қандай адабиётлар!

— Китобхонларнинг аксарияти классик шоирлардан Лутфий, Саъдий, Зебуннисо, Увайсий, ҳозирги замон ёзувчиларидан Ўткир Ҳошимов, Одил Ёқубов, Мурод Муҳаммад Дўст, шоирлардан Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов ва Азим Суюннинг китобларини сўрашади. Лекин бу китоблар бизда кам. Мен нашриётлардан классик адабиётга кўпроқ эътибор қаратишларини илтимос қиламан.

Суҳбатдош
Гулнора ЭРГАШ қизи.

Неъмат Матқуловни жалолқудуқликлар зўр ҳурмат қилишади. У кўп йиллар партия ва совет органларида самарали меҳнат қилди. Айни пайтда Неъмат ака жумҳурият аҳамиятидаги шахсий пенсионер, район меҳнат ва уруш ветеранлари кенгашининг раиси, район советининг депутати сифатида яхши ишларга бош бўлмоқда. Изланувчан депутат ёшлар даврасида ҳам бўлиб туради, уларга ўзининг хотираларини сўзлаб беради, одоб-аҳлоқ мавзуларида суҳбатлар олиб боради.

СУРАТДА: Неъмат Матқулов Наманган давлат муаллимлар олийгоҳи толиби Ихтиёржон Умаров ва ҳарбий хизматчи, бўлажак офицер Нозимжон Қобулов билан ўзаро суҳбатлашмоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

ШАРАФЛИ КАСБ СОҲИБИ

(АЙРИМ РЕПОРТАЖЛАРГА ЎХШАТМА)

...Биз газ-сув дўконига яқинлашганимизда одам тирбанд, ҳавонинг иссиқлиги туфайли чанқаганлар навбатлари тезроқ келишини кутиб, умидворлик билан олдинга интилишарди.

Енги калта кўйлак кийган, мускуллари бўртиб турган кенг яғринли, барваста гавдали 35 ёшлар чамасидаги йўғон билакли сотувчи йигитнинг қўли қўлига тегмасди. Ишини кузатарканмиз, ўз касбига чин дилдан меҳр қўйган бу азаматнинг маҳорати ва чаққонлигига таҳсинлар ўқидик.

— Мактабда ўқиб юрган пайтларимда, — дейди биз билан суҳбатда Норғулбек Гавдаев, — газ-сув сотувчиси бўлишни орзу қилардим. «Интилганга толе ёр» деганларидек, мана, ўз орзуимга эришдим.

— Сизга бу касбни эгаллашда кимлар устозлик қилган? — анъанавий савол билан мурожаат қилдик унга.

— Тўғри, ҳар қандай ишни бошлаш осон бўлмайди, — деди қаҳрамонимиз тилла тишларини ялтиратиб. — Менинг ҳозирги муваффақиятларимда устозларим Тангабек Урволдиев, Тийинали Чақаевнинг ҳисса ва хизматлари каттадир.

— Иш жараёнингизда қийинчиликлар бўлганми?

— Баъзи одамлар навбат кутиб-кутиб, энди сув ичай деганда сироп тугаб қолса, жағлари оғригунча сўкиб, истаканларни синдиришади. Лекин касбимга бўлган меҳрим ушбу дўконни тарк этмасликка ундайди...

— Бўш вақтингизда нима билан шуғулланасиз?

— Бўш вақтимда штанга... 32 килолик тош кўтараман, 10—12 километрга югураман.

— Ҳаётингизда ҳаяжонли воқеалар бўлганми?

— Ҳа, бир куни колхоз стадионида ўтлаб юрган бир семиз буқа ҳужум қилиб, шохламоқчи бўлганда қаттиқ ҳаяжонга тушганман. Кейин чап бериб, бир мушт билан урганимда буқа ағдарилиб, ҳушидан кетиб қолган...

«Меҳнат бахт келтирар» деганлар. Ҳа, бу мақолда жон бор. Норғулбек ҳамкасблари орасида муносиб обрў-эътибор қозонган, ўзининг севимли мижозлари бор. У билан хайрлашар чоғимизда газ-сув дўкони ёнида кўп сонли сувхўрлар «тақдирлаган» енгил машина жийрон отдек ялтираб турарди.

Ҳасан АБДУВОҲИДОВ.

ҚЎНИМСИЗ ҚУШЛАР

Тараққиёт инсоният заволидир.

* * *

Ботқоқликда ҳам буюк кучлар пинҳондир.

* * *

Одамлар ватан деганда ебичиб юрган жойларини тушунадилар.

* * *

Букчайган ватан қаддини ундан жудо бўлган фарзандлар тиклайдилар.

* * *

Кўзлар маълум масофанигина кўра билади, кўнгилнинг кўриш қудрати беқиёсдир: у, чегарани ҳам, чарчоқни ҳам, вақтни ҳам тан олмайди.

* * *

Боғларда фақат зоғлар қолган экан, бу унинг хароб бўлгани ёки булбулларнинг хиёнаткорлиги демакдир.

* * *

Мевали дарахтдан қут-барака ёғилгани сингари аёлдан уруғ-аймоқ томир ёяди.

* * *

Жавоҳир кўзни қувонтирса-да, дилни яйрата олмайди.

* * *

Ишонч ва нуфузини йўқотган жамиятда яшаш фарзандлар истиқболини сўндиради.

* * *

Баҳор келиши билан ер қизиб, бутун мавжудот уйқудан уйғонгани сингари инсон камолот ёшига етгач, вужудидаги жамики ҳислари аланга олиб ёнади. Бу ёнғин баъзан муҳаббат ҳам дейилади.

* * *

Омад тўсатдан кириб келса-да, кетишидан олдин ўз элчиларини юборади.

* * *

Узоқ йўлда яхши ният, яхши от, яхши ҳамроҳ йўлдош бўлгани тузук.

* * *

Умр узун тушдан иборат.

* * *

Қисмат майи тахир, шундай бўлса-да, қадаҳингга қуйилгач, ичмай иложинг йўқ.

* * *

Ўргимчак ризқ-насибасини териб ейиш учун тўр тўқимаса, ўзга жондорларнинг тузоғига тушиб нобуд бўлиши тайин.

* * *

Пушаймон — шамолга ўхшайди. Ҳар эсганда кўнгилдаги нохуш хотиралар тўзонини чангитиб, руҳингни қоронғу булут қоплайди.

* * *

Илҳом — кўнгилнинг сочларини ейиб фарёд қилган ёки хандон ташлаб кулган лаҳзаларидир.

* * *

Буюкликка интилиш кулгили нарса. Чўққи ҳеч қачон «буюк бўлай» деб юксалмайди.

* * *

Катта тошқин улкан тўсиқларга учрайди.

* * *

Кўзларда буюк сеҳр бор. У, доимо кўнгилни ифодалайвермаса-да, тил сингари ҳар лаҳзада алдашга қодир эмас.

* * *

Гирдобга тушган чўпнинг ҳолига вой. У ,на оқимда кета олади, на дарё тубига чўкиб чирийди.

Дилшод
Сайид ОЛИМХОН қизи.

ҚИШГА ТАЙЁРГАРЛИК

Гулистондаги «Сирдарёэлектртармоғи» корхонаси раҳбарияти билан касаба уюшмаси озиқ-овқат муаммоларини ҳал этиш вазифасини зиммасига олди. Бу ерда картошка, пиёз, сабзи, гуруч, буғдой арзон нархларда сотилди.

Жамоа ёрдамчи хўжалиги бу тадбирларни амалга оширишда жуда қўл келмоқда. Хўжаликда 140 бош қорамол боқилмоқда, ўзларининг қўйлари, чўчқахоналари ҳам бор. Ёрдамчи хўжаликда етиштирилган гўшт ва сут корхона ходимларига бозордагига нисбатан арзон нархда сотилмоқда. Одамларга ғамхўрлик барқарорликнинг шартидир. Шу сабабли «Сирдарёэлектртармоғи» корхонасида қадрлар қўнимсизлиги жуда камайиб кетди.

ХУШХАБАРЛАР

ПИЁДАЛАРГА ҚУЛАЙЛИК

Андижон марказида пиёдалар учун ер ости ўтиш йўли очилди. Уни вилоят ремонтқурилиш тресги билан шу трестнинг субпудратчи ташкилотлари жамоаси қуриб битказди. Узунлиги юз метр келадиган кенг йўлакда дўконлар, «Союзпечать» дўконлари жойлашган, яхна ичимликлар сотилмоқда. Яна бир ер ости ўтиш йўли қурилиши ниҳоясига етказилмоқда.

БЕНЗИН ТИЖОРАТ НАРХИДА

Қорақалпоғистондаги «Нефть маҳсулотлари» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳузурида ташкил этилган тижорат ишлаб чиқариш фирмаси бензинни шартномавий нархларда сота бошлади. Фирманинг мақсади истеъмолчиларни нефть маҳсулотлари ҳамда ишлаб чиқариш-техника йўналишидаги маҳсулотлар билан таъминлашдир.

Фирма ишлаб чиқарувчилардан зарур молларни кўтарасига сотиб олади, мол алмашиш ишлари билан шуғулланади. Моллар тижорат нархларида сотилмоқда.

Фирма хизматига талаб бўлса, у Қорақалпоғистоннинг бошқа районларида ҳам ўз бўлимларини очмоқчи.

(ЎзТАГ мухбирлари).

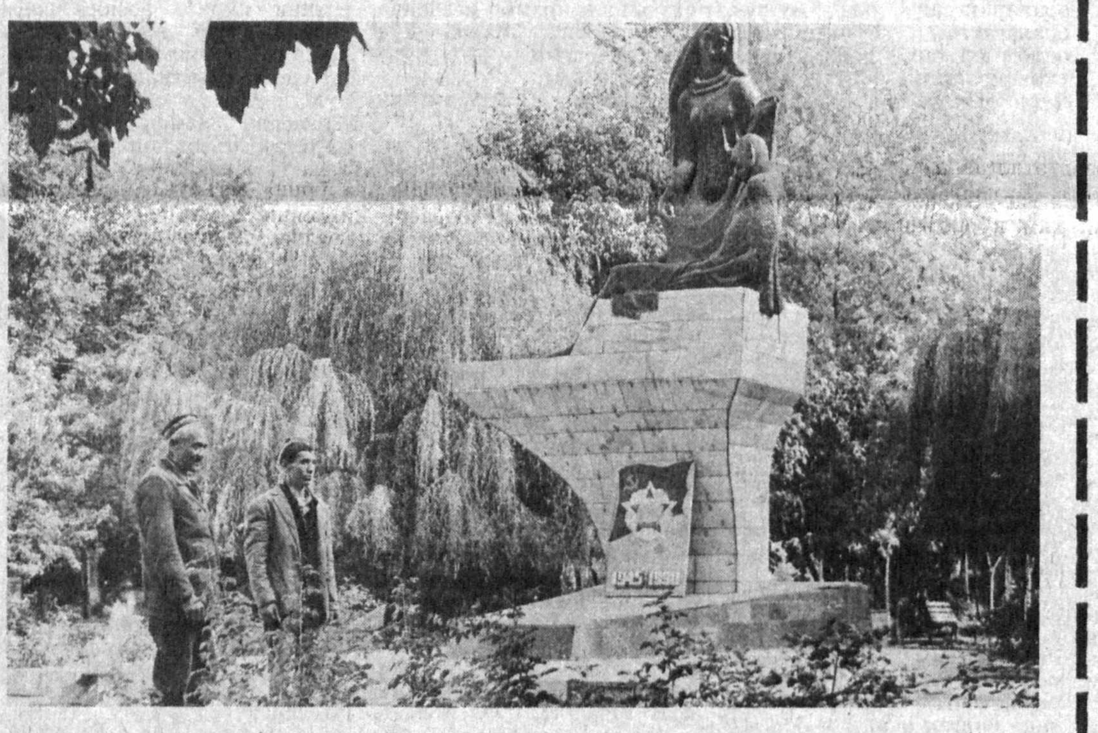

Фарғона вилояти Яйпан шаҳрида бунёд этилган истироҳат боғи аҳли жамоанинг дам олиш масканига айланди. Мазкур боғда Улуғ Ватан уруши қаҳрамонлари шарафига ўрнатилган ёдгорлик (суратда) яйпанликларнинг доимий зиёратгоҳи бўлиб қолмоқда.

Турғунбек МАҲКАМ олган сурат.

— Эй, марҳаматли инсон! Биламан, бирор тилагингни бажо келтирмасам, ой қулоғимдаги чангакчангни олмайсан. Сўра хоҳишингни, бажо келтирай!..

— Қуйсанг-чи, сендек чиройли жонзотга юмуш буюргим келмаяпти.

Олтин балиқ ҳайронлигини яширолмади:

— Бу қандоқ тантилик! Наҳотки...

— Ҳеч вақо керак эмас. Бор, эмин-эркин сузиб юравер.

— Ҳазиллашма! Орзу-ҳавасли, бола-чақали одамсан. Лоақал бирорта армонинг бордир. Буюр, ҳожатингни чиқарай. Олтину ёқут, марвариду гавҳарларим мўл. Салтанатимнинг тенг ярмига ҳақлисан.

— Нималар деяпсан ўзи? Марварид, гавҳар... Уларни нима қиламан. Тагимга тилла қўмиб, уйқуларим палағда бўлсинми? Изимдан айғоқчи тушса-чи?..

— Балки машина керакдир...

— Мошин? — Нишонбой лаб-лунжини ўз ҳолига қўйиб кулди. —Талабгори сероб уни. Ўғрисиям кўп. Киприк қоқишингга қўйма, тагингдан суғуриб кетадилар. Кейин бўлак-бўлаклаб, ёйма бозорида кўтара савдо қиладилар. Машинаям ҳозир тилладек кўзингга уйқу бермайди. Бундоқ текин ташвишни сотиб оладиган аҳмоқ борми?

— Топдим, топдим! Балки сенга данғиллама уй-ҳовли керакдир.

— Кўп вақтингни олдим, париваш балиқ. Кел, қулоғингдин чангагимни бўшатай.

Олтин балиқ ўзини орқага олди.

— Бас, сенга бир кошона туҳфа қилайки, унда ўйнабкулиб, яйраб-яшнаб даврон сургил!

Нишонбой бошини сараксарак қилиб деди:

— Нималар деяётганингни биласанми ўзинг? Мени эртасигаёқ қамаб қўйишади-ку, кошонани қайси пулга олдинг деб. Бунинг устига сенинг туҳфа этган уйингни қандоқ қилиб расмийлаштираман? Ўн йилдан бери уй ололмай ҳалакману...

— Э-ҳе... Ўз уйингга ҳам эгалик қилолмайсан, шекилли. Кимдан қўрқасан?

— Сен ўйлаган замонлар ўтиб кетганига анча бўлди. Гоҳо ўзингни танитмоққа бир парча қоғоз оламан, деб неча-неча ташкилоту маҳкаманинг остонасини тарк этолмай эсинг кетади... Қоғозсиз, муҳрсиз сени ҳеч ким танимайди. Текин буюминг менга мойдек ёқади, деб ўйлайсанми? Омонат барибир омонат-да!

Олтин балиқча бутун вужудини қулоқларига йиғди:

— Буюр!

— Уюшган босқинчи-жиноятчилар одамлардан олган мол-дунёларини эгаларига қайтариб беришсин!

— Хўш, унда ишни нимадан бошласам бўлар?!..

— Текин мошин минадиган порахўрларни йўқот.

Олтин балиқ қувониб кетди.

— Орзуинг шул экан, ўзингни шу соҳага мутлоқ ҳоким қилиб қўяйин.

Нишонбой михга ўтиргандай чўчиб тушди:

— Э, йўқ, ҳазилингни ел олсин-е, мен унақа ишларга тушунмайман. Бор-йўғи бир тракторчиман.

— Нега камтарлик қиласан. Ахир ўзинг шу фикрларингни амалга оширмасанг, бунинг учун бошқа ким қайғуради?

— Йў-ўқ... Жўраларим: «Тавба, ўзимизнинг Нишонбой трактир раҳбар бўлибдиму», деб кулишади.

— Ўзинг айтаяпсан-ку, бу соҳа раҳбарларининг кўпи текинхўр, расмиятчи, қоғозбоз, деб.

— Жим, сал-пал у ёқ-бу ёққа қараб гапир, балиқжон. Деворнинг ҳам қулоғи бор-а!

Балиқ оғзини очиб-очиб кулди:

— Бизни лақма дейсизлар, ўзларинг ҳам «киройи» эмас экансизлар...

Олтин балиқ бошқа гап айтмай сув тубига тушиб, кўздан йўқолди.

Шу-шу, Нишонбой ҳали ҳам тракторини тириллатиб юрибди-ю, гоҳи-гоҳи аламдан бурнини тишлагудай бўлиб гапириб қолади: «Э, аҳмоқ, ҳеч бўлмаса ўша балиқдан битта янги трактор сўрасам бўлар экан-а. Энди шу шақир-шуқур билан пенсага чиқаман, шекилли».

Зоир ЗИЁ.

Унвон ғалаба эмас

МАЙДОН— БАҒРИ КЕНГНИКИ

— ГАП белбоғда эмас, — дерди дўстим. — Улгуришим керак, вақт тиғиз. Фарҳод ака юртига кетадиган бўлса, машқлар чала қолади.

Кичик жуссали, қотмагина жўрамнинг бу гаплари мени дастлаб ҳайратга солган: «Қўйсанг-чи, Анвар, мен билан сенинг юмушимиз аввало ўқиш, қолгани кейин», деб ақл ўргатмоқчи бўлганман. Суриштирсам, у ҳаммасига илож топаркан. Унга ҳавасим келди. Очиғи, бунақа ўз яшаш тарзи, қиёфасига эга бўлган талабани учратмаганман. Мақташ эмас, у дастурхон тепасида ҳам «Расмиятчиликни ким чиқарган, жўра. Унвонинг бўлмаса, майдонга чиқиш мумкин эмасмиш. Шуям гап бўлдию» деб қўярди.

— Федерацияга бор — ўзингни кўрсат, қийинми, шунча?

— Ҳа, шунақа қилмасам бўлмайди чоғи...

Суҳбатимиз яна бир айланиб карате-дога тақалди.

— Фарҳод ака қутлуғ ишлар қилаётган эмиш.

— Ҳамидовми?

— Ҳа, шогирдлари билан безориларни тарбиялаётган эмиш. Шаҳарда ҳурмати баланд-да.

— Миллий гвардияга кирармикан?

Ҳуқуқшунос, тағин қора белбоғ соҳиби-ку...

Бурун монастирларни душманлардан курашчилар қўриқлашган. Мустақиллик боис, юртимизни ҳам ана шундай илоҳий даргоҳларга менгзаш мумкин шекилли.

— У ёғи Фарҳод аканинг шахсий иши. Аммо у бағри кенг, фидойи, эзгулик одами. Юрт бошига иш тушгудек бўлса, четда туролмайди. Ўзингиз қаерни мўлжаллаяпсиз?

— Охирги курсни битирайчи, туз-насиба... Аммо ўшандаям спорт саройи бўлган жойга ишга бораман. (У бу гапим ҳазил, дея кулди.) Чунки ҳозир куллиётимиз ҳуқуқшунослик олийгоҳи ҳисобланади Лекин бу ажралиш бизга қимматга тушди. Дорилфунун спорт саройидан қувилдик.

— Илтимос қилмадингларми?

— Биз учун жон куйдирадиган кураш устаси Ришад ака Набиулин дорилфунун проректорлигидан Шарқшунослик институтига ўтиб кетди. Ким билади бу ёғи нима бўларкин?

... Карате-до—шарқона якка кураш билан қарийб беш йилдан буён шуғулланаётган Анвар Кенжаевнинг гапи бу. Начора, гоҳида иродали киши ҳам тушкунликка тушади. Тўғри, Анвар ёлғиз эмас. Ёнида Баҳодир Қораев, Қосимжон Азимов, Абдуғаффор Алтиевлардек шогирду сафдошлари бор.

— Бировнинг бурнини қонатиш учун ўрганаётганимиз йўқ, — дейди Абдуғаффор. — Жиноятчи билан юзма-юз бўлганда... умуман бизнинг касб эгаларига керак-да бу. Пайти келадики, асқотади.

Милицияда жисмоний чиниқмаган, ё формадан чиқиб кетган кишилар ҳам ишлайдилар. Улар якка олишувда жиноятчини енга оладими? Эпчил бўлмаган киши қуролни ҳам ўрнида ишлатолмайди, ахир. Очиғи, бу алоҳида мавзу. Спорт эса кўнгил иши. Уни мартаба, унвон олиш учун ўрганмайдилар. Айниқса шарқона курашни. Кечагина ўқишга кириб, ўзича «разбор» қиладиган болаларни кўриб кулгим келади. Аслида, билагида кучи бор, майдон кўрган бола кўкрак кермайди. Биладики зўрдан зўр кўп. Шарқона якка кураш—санъат. Унинг охирига етиш мушкул. Қани энди ўша йигитчалар ҳам маҳаллийчилик қилмай, ўз кучларини майдонда кўрсатишса.

Муаллимлик қилиш Анварнинг қўлидан келади, малакаси бор. Фақат унга имкон , яратилса бас. Яқинда эшитдим! «Юбилейний» спорт саройининг бош директори, спортчилар мураббийси Шербўта Сирлиев ҳуқуқшунослик институтининг проректори бўлибди. Спорт кишиси, юраги тоза. Демак, талабаларнинг куйди-пишдисидан бохабар бўладиган раҳбарлар сони яна биттага ошибди. Ва яна Адлия вазирлиги куллиётни дорилфунундан ажратиб олибдими, бу ёғига ҳомийлик қилиб, уни ташлаб қўймаса керак.

Абдунаби ЭРГАШ ўғли.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 6307. 118800 нусхада чоп этилади

Халқ сўзи

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри 700083. Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 24.00 Босишга топширилди: 21.00. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12